

บทที่ 6

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวขององค์กรประชาชน : การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของคณะกรรมการหมู่บ้าน

กล่าวกันว่าแหล่งท่องเที่ยวเป็นกิจการที่เป็นรายได้หลักของประเทศไทยเรากิจการหนึ่ง การจัดการการท่องเที่ยวจึงถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มของกิจกรรมที่จะต้องมีการพัฒนาให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง การพัฒนาการท่องเที่ยวจึงไม่แตกต่างไปจากการพัฒนาในด้านอื่นเท่าใดนัก เพราะรัฐมักจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายมากกว่าเอกชนหรือประชาชนจะเป็นผู้ดำเนินการ อนึ่งในการพัฒนาประเทศนั้นมีการพัฒนาหลายรูปแบบ ได้มีนักวิชาการได้เสนอว่า รูปแบบในการบริหารจัดการการพัฒนาที่มีอยู่ในพื้นที่ในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่ามี 3 รูปแบบใหญ่ ๆ (เอนก นาคนบุตร อ้างใน มนัส สุวรรณ, 2541, หน้า 39) คือ

1. การบริหารจัดการโดยรัฐฝ่ายเดียว ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ที่รัฐเป็นผู้ปฏิบัติจัดทำเองทั้งหมด โดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นการบริหารการพัฒนาแบบดั้งเดิม
2. การบริหารจัดการโดยรัฐร่วมกับประชาชน ได้แก่ การบริหารการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐในรูปของโครงการพัฒนาต่าง ๆ
3. การบริหารจัดการโดยภาคเอกชน ซึ่งมีลักษณะเป็นการมอบภารกิจหรือโอน กิจกรรมบางส่วนหรือทั้งหมดไปให้เอกชนเป็นผู้ปฏิบัติจัดทำแทน (Privatization)

การให้ภาคเอกชนหรือองค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการกิจของรัฐ มีได้หลายรูปแบบหลายอย่างและมีหลายสัดส่วนมากตั้งแต่มากไปจนถึงน้อย ตามบทบาทอำนาจรัฐกับเอกชน และองค์กรประชาชนซึ่งขึ้นอยู่กับรูปแบบของการมีส่วนร่วมเป็นไปในลักษณะใด

สำหรับการศึกษาเรื่องบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดแหล่งท่องเที่ยว เป็นการศึกษายบทบาทขององค์กรประชาชนที่เข้ามามีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในท่องเที่ยว โดยเริ่มตั้งแต่คิดตัดสินใจ ขั้นตอนวางแผน ขั้นตอนปฏิบัติการ และติดตามประเมินผล ผู้ศึกษามีความสนใจการบริหารจัดการขององค์กรประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในประเด็นนี้ มนัส สุวรรณ

และคณะ (2541, หน้า 102) ได้เสนอเช่นกันว่า ในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเขต
หน่วยการปกครองท้องถิ่น ควรจะมี 6 รูปแบบใหญ่ ๆ กล่าวคือ

1. องค์กรท้องถิ่นดำเนินการบริหารและจัดการเองทั้งหมด
2. องค์กรท้องถิ่นดำเนินการเองโดยมีที่ปรึกษา
3. ดำเนินการโดยมีคณะกรรมการร่วมจากหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
4. ดำเนินการในรูปของสหกรณ์
5. ให้องค์กรประชาชนภายในพื้นที่บริหารและจัดการ
6. จัดหรือให้สัมปทานกับบริษัทเอกชนให้ดำเนินการ

ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องนี้ น่าจะจัดอยู่ในข้อที่ 5 ซึ่งองค์กรประชาชนภายในพื้นที่
เป็นผู้บริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

6.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

ก่อนอื่นผู้ศึกษาจะขอทำความเข้าใจในแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยว เป็นเบื้องต้น ทั้งนี้
เพื่อจะได้กล่าวถึงเรื่องการบริหารจัดการในตอนต่อไป อนึ่งการท่องเที่ยวนั้นได้มีการจำกัดความ
หมายหลายลักษณะซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541, หน้า 1-5) ได้เสนอว่า การท่องเที่ยว
เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจกรรมงานประจำ
โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึงการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าระยะทาง
นั้นจะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่ ส่วนองค์การสหประชาชาติใน
คราวประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. 2506 ได้ให้นิยามของการ
ท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ

1. ต้องมีการเดินทาง
2. ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมชม และ
3. ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง

สำหรับจุดมุ่งหมายของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวต้องมีใช้เพื่อการประกอบอาชีพ
และไปอยู่ประจำ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างต่อไปนี้

1. เพื่อพักผ่อนในวันหยุด
2. เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา

3. เพื่อการศึกษา
4. เพื่อการค้าและบันเทิง
5. เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ
6. เพื่องานอดิเรก
7. เพื่อเยี่ยมชมญาติมิตร
8. เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ
9. เพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

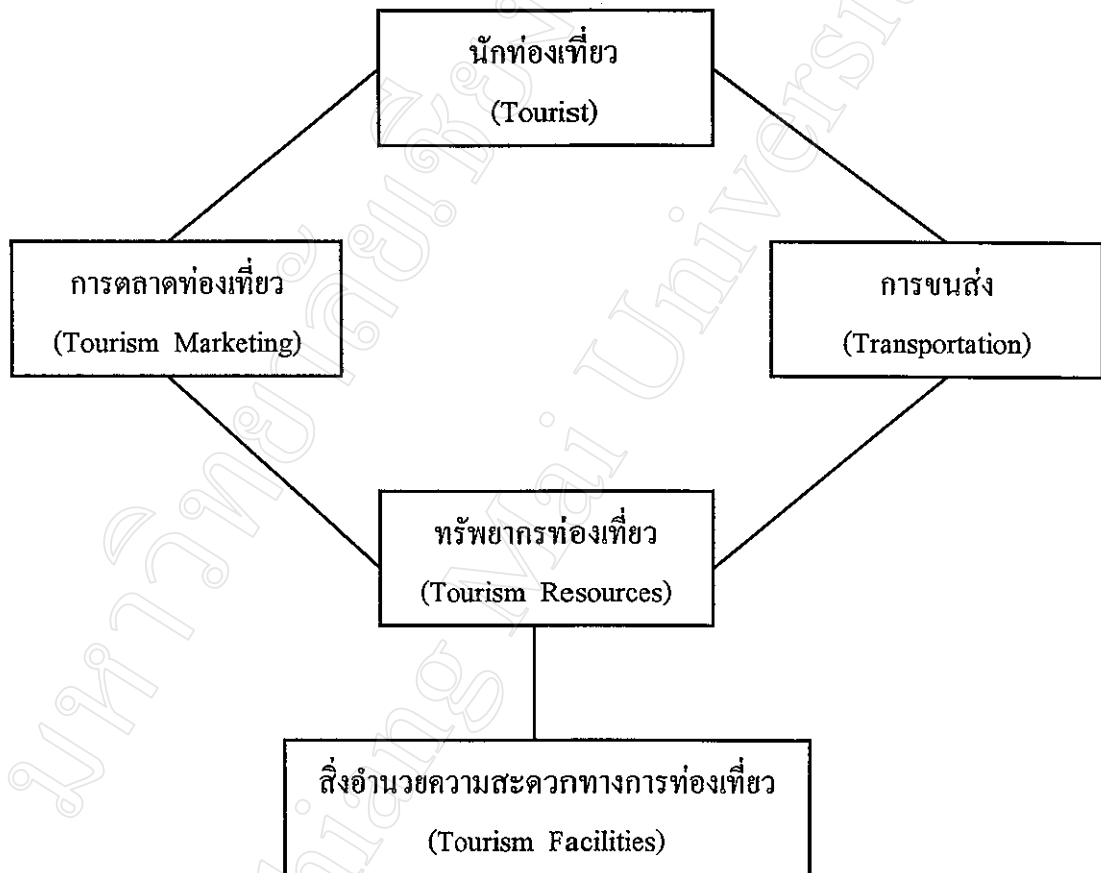
6.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสูงยิ่งในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่งเมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่น ๆ การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ
 - 1.1. เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ
 - 1.2. ช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ
 - 1.3. ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงาน
 - 1.4. ก่อให้เกิดการกระจายรายได้
 - 1.5. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่น
 - 1.6. ก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต
2. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคมประเทศ
 - 2.1. ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น
 - 2.2. ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น
 - 2.3. ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
 - 2.4. ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา
 - 2.5. ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่น
 - 2.6. ช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นนำทรัพยากรส่วนเกินที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นสินค้าที่ระลึกจำหน่าย
 - 2.7. ช่วยสร้างสันติภาพและความสามัคคี

6.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันเป็นวงจรคือ

1. นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นไม่ได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) ได้แบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 6 ประเภท คือ

1.1 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Visitor) หมายถึง บุคคลที่มีใบพำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย

1.2 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน (International Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน

1.3 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน (International Excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยแต่ครั้งเดียวโดยมิได้ค้างคืน

1.4 นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Visitor) หมายถึง บุคคลทุกสัญชาติที่มีที่พักอาศัยถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทยและเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีใช้เป็นที่อยู่ประจำของเขา

1.5 นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (Domestic Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไปค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบันแต่ครั้งอย่างน้อย 1 คืน

1.6 นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน (Domestic Excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ได้พักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบัน

2. การตลาดท่องเที่ยว การที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่นั่นจะต้องมีการตลาดท่องเที่ยวในการชักนำให้เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งการตลาดท่องเที่ยว หมายถึง ความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน แล้วใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น โดยการตลาดท่องเที่ยวอาจทำได้ 2 วิธีคือ

2.1 การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว

2.2 การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

3. การขนส่ง เมื่อนักท่องเที่ยวตัดสินใจจะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวใดแล้ว ก็ต้องมีบริการขนส่งนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

3.1 การขนส่งทางรถยนต์

3.2 การขนส่งทางรถไฟ

3.3 การขนส่งทางเรือ

3.4 การขนส่งทางเครื่องบิน

4. ทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาเที่ยว ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

- 4.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ
- 4.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน
- 4.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม
5. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
 - 5.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยตรง
 - 5.1.1 การอำนวยความสะดวกในการเข้าและออกประเทศ
 - 5.1.2 การให้บริการท่องเที่ยว
 - 5.2 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยอ้อม
 - 5.2.1 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
 - 5.2.2 สิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านความปลอดภัย
 - 5.2.3 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ เช่น การบริการแลกเปลี่ยนเงินตรา บริการความงาม และบริการรักษาพยาบาล เป็นต้น

จากได้กล่าวถึงความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบของการท่องเที่ยวมาโดยละเอียดตามข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยในภาพรวม โดยจะกล่าวถึงสถานการณ์ระดับชาติ รวมทั้งสถานการณ์การท่องเที่ยวของ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสถานที่ ที่ผู้ศึกษากำลังศึกษาอยู่ หนึ่งการท่องเที่ยวได้ถูกจัดเป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งซึ่ง ได้ทำรายได้มาสู่ชุมชนสังคมในระดับประเทศ บางประเทศการท่องเที่ยวเป็นเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศมากกว่ากิจการอื่นใด สำหรับการท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นรัฐมักจะมีบทบาทสำคัญ อาจจะกล่าวได้ว่า ในอดีตบทบาทในการบริหารและจัดการส่วนมากจะเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐอย่างเช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น จากการดำเนินการตามหลักการดังกล่าวมักประสบปัญหาในการท่องเที่ยวหลายประการ ต่อมาได้มีแนวคิดที่จะให้ภาคประชาชน องค์กรประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) ได้เสนอแนวทางในการบริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองท้องถิ่น หรือพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรประชาชนควรมีการดำเนินการตามแนวทางที่สำคัญ พอกล่าวได้คือ

1. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วให้คงสภาพสมบูรณ์ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ โบราณสถานและศิลปวัฒนธรรม

2. กระจายอำนาจหน้าที่และสนับสนุนงบประมาณให้คณะกรรมการส่งเสริม และ พัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ สามารถดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากร ท่องเที่ยวในท้องถิ่นและแก้ไขปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น รวมทั้งการ จัดเก็บรายได้และแบ่งสรรรายได้ให้แก่หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ / ท้องถิ่น

3. มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ตั้งแต่ การวางแผนตัดสินใจว่าการท่องเที่ยวในพื้นที่ควรจะเป็นไปในลักษณะใด การควบคุมปริมาณ นักท่องเที่ยวให้สมดุลกับแหล่งท่องเที่ยวที่จะรองรับได้ รวมทั้งการจัดการผลประโยชน์ที่ประชาชน ในท้องถิ่นควรจะได้รับ

นอกจากที่กล่าวข้างต้นแล้ว มนัส สุวรรณ และคณะ (2541) ได้เสนอแนวทางในการ บริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวขององค์กรท้องถิ่นควรที่จะต้องดำเนินการในลักษณะที่จะต้อง ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดศักยภาพ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่ง ท่องเที่ยว ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนโดยพิจารณาจากที่ตั้งกิจกรรม ความพร้อมและความ ต้องการของชุมชนรวมทั้งมีส่วนร่วม ในการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการเป็นคณะกรรมการ องค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมทั้งผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสนับสนุนแผนงาน โครงการ และ กิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรประชาชน อื่น ๆ ภาคธุรกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมและรัฐมีหน้าที่จะต้อง ทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคกันและต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ที่จะผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ การมีส่วนร่วมของ ประชาชน ในการศึกษาครั้งนี้เน้นบทบาทขององค์กรประชาชนซึ่งได้เข้ามามีบทบาทในการจัด การแหล่งท่องเที่ยว ก่อนอื่นผู้ศึกษาใคร่ขอเสนอข้อมูลด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็น เบื้องต้น ทั้งนี้เพื่อจะได้พิจารณาความสอดคล้องของการท่องเที่ยว นโยบายของประเทศไทย ซึ่ง เกี่ยวพันกับการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะสถานที่ที่ผู้ศึกษากำลัง ศึกษาอยู่ คือ ถ้ำเมืองออน ตำบลบ้านสหกรณ์ กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

6.4 สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย

สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สถานะที่ที่ ท่องเที่ยวมักจะอยู่ในการควบคุมดูแลของหน่วยงานภาครัฐเป็นจำนวนมาก เช่น การท่องเที่ยวใน

เขตสวนอุทยาน ป่าสงวนแห่งชาติ และอุทยานแห่งชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากต้องการชมความสวยงามของธรรมชาติซึ่งมีหลากหลาย นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีการท่องเที่ยวถึงแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ อาจจะเป็นโบราณสถาน วัดวาอาราม ชามเมืองเก่า และศิลปวัฒนธรรมประเภทต่างๆ เป็นต้น อนึ่งประชาชนทั่วไปนิยมไปท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมมาท่องเที่ยวกันเป็นจำนวนมาก ดังได้มีสถิติที่ได้บันทึก ดังต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงข้อมูลนักท่องเที่ยวและรายได้ของประเทศไทย

ประเภทนักท่องเที่ยว และข้อมูลอื่น ๆ	ปี 2534	ปี 2535	ปี 2536	ปี 2537	ปี 2538	ปี 2539
1. จำนวนนักท่องเที่ยวที่ เที่ยวในประเทศไทย (คน)	39,400,068	35,400,641	38,699,242	42,646,458	52,256,456	52,470,000
2. จำนวนนักท่องเที่ยว ต่างประเทศ (คน)	5,086,899	5,136,443	5,760,533	6,166,496	6,951,566	7,192,145
3. รายได้จากนักท่องเที่ยว ต่างประเทศ (ล้านบาท)	110,004	123,135	127,802	145,211	190,705	219,364

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.

สำหรับการท่องเที่ยวในปีต่อมาโดยเฉพาะในปี 2541 ซึ่งเป็นปีแรกของการประกาศให้เป็นปีท่องเที่ยวไทย 2541 - 2542 (Amazing Thailand 1998 - 1999) มีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเดินทางมาประเทศไทย เป็นจำนวนทั้งสิ้น 7,764,930 คน คิดเป็นอัตราเพิ่มจากปี 2540 ร้อยละ 7.53 ซึ่งนอกจากจะสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนท่องเที่ยวปี 2541 โดยได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่า ในปี 2541 จะต้องมียกนักท่องเที่ยวเดินทางมาประเทศไทยไม่ต่ำกว่า 7.72 ล้านคน แล้วยังเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่กำหนดให้มียกนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 7 ต่อปี ซึ่งถือเป็นความสำเร็จที่น่าพอใจอย่างยิ่งที่ประเทศไทยไว้ได้อย่างต่อเนื่อง ท่ามกลางภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของภูมิภาค

ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเดียวกันมีอัตราการนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศลดลงในอัตราที่ต่ำมาก ไม่ว่าจะเป็นฮ่องกง มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และออสเตรเลีย เป็นต้น ทั้งนี้ผลสำเร็จดังกล่าวนอกจากจะเกิดจากการรณรงค์ปี Amazing Thailand 1998 - 1999 อย่างต่อเนื่องแล้ว ผลสืบเนื่องมาจากการส่งเสริมการตลาดโดยนโยบายก่อนคลายระเบียบพิธีการเข้าเมืองให้นักท่องเที่ยวจีน ได้หวัน มาเลเซีย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวสูงอายุที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป และนโยบายการบินเสรีโดยสนับสนุนให้มีการเพิ่มเที่ยวบินและเส้นทางบินจากประเทศต่าง ๆ ได้สะดวกมากขึ้น จากการดำเนินการดังกล่าวจึงมีนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคต่าง ๆ เดินทางมาประเทศไทย หนึ่งในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาล โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ประกาศนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2541 แยกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว และคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป
2. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันแก้ไขหรือป้องกันปัญหาทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณค่า ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
3. สนับสนุนการพัฒนาปัจจัยการให้บริการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความเร็วก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะระบบการให้บริการข้อมูลข่าวสารด้วยโครงข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งภายในระหว่างประเทศ

6.5 ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและสถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาสนใจการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 750 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 20,107 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 12,566,910 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และภูเขา สภาพภูมิประเทศแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ ลักษณะที่หนึ่งเป็นพื้นที่ภูเขา เป็นต้น น้ำลำธารคิดเป็นร้อยละ 80 ของพื้นที่จังหวัด ลักษณะที่สองเป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำและที่ราบเชิงเขากระจายอยู่ระหว่างหุบเขา จังหวัดเชียงใหม่ มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ กล่าวคือ ภูเขาในพื้นที่ของจังหวัดมีเทือกเขาซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร

สำคัญหลายสาย เทือกเขาดังกล่าวจะทอดตัวในแนวเหนือ-ใต้ ติดต่อกับเทือกเขาในมณฑลยูนนาน ของสาธารณรัฐประชาชนจีน และรัฐฉานสหภาพพม่า เทือกเขาที่สำคัญ มีดังนี้ คือ เทือกเขาแดน ลาว เทือกเขาถนนธงชัย เทือกเขาผีปันน้ำ นอกจากนี้จะมีแหล่งน้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำซึ่งเป็น แหล่งต้นน้ำลำธารที่ส่งผลกระทบต่อภาคกลางของประเทศไทยแม่น้ำที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือ แม่น้ำกก (ไหลลงแม่น้ำโขง) แม่น้ำฝาง (ไหลลงแม่น้ำโขง) แม่น้ำปิง แม่น้ำแม่แตง แม่น้ำกว๊ม แม่น้ำแม่ฮอน แม่น้ำแม่วาง แม่น้ำตื้น และแม่น้ำแจ่ม เป็นต้น รวมทั้งแหล่งน้ำชลประทาน เช่น อ่างแม่ต๋อบ เขื่อนแม่กวง เขื่อนแม่จัด และอ่างแม่ฮอน เป็นต้น

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่นั้นมีมากมายหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็น แหล่งท่องเที่ยวความงามตามธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และขนบธรรมเนียม ประเพณีดั้งเดิมของล้านนาไทย ฯลฯ ตลอดจนอุปนิสัยใจคอของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ก็ เป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมอย่างไม่ขาด จนกล่าวได้ว่า รายได้หลักของ จังหวัดเชียงใหม่มาจากการท่องเที่ยวคงจะไม่ผิดนัก ได้มีการแบ่งแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด เชียงใหม่ออกเป็น 9 กลุ่ม โดยแบ่งตามภูมิศาสตร์ กล่าวคือ

1. กลุ่มในตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่ ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ วัดต่าง ๆ รวม 86 วัด ประตูเมือง กำแพงดิน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และย่านท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยว นิยมไปเที่ยว เช่น บริเวณถนนช้างม่อย ถนนท่าแพ ตลาดวโรรส ถนนพระปกเกล้า ศูนย์สินค้า พื้นเมือง (ไนท์บาซาร์) ศูนย์วิจัยชาวเขา ศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่ แหล่งบันเทิงเรีงรมย์ต่าง ๆ แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มอื่น เนื่องจากเป็น จุดศูนย์กลางของการเดินทางในการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

2. กลุ่มดอยสุเทพ แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้อยู่ใกล้ตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่มากที่สุด แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่เชิงดอยสุเทพ ซึ่งแต่ละแห่งมีลักษณะสำคัญทางศิลป วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และความงามตามธรรมชาติ มีศูนย์กลางอยู่ที่วัดพระธาตุดอยสุเทพ ซึ่งเป็นโบราณสถาน มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรมที่สำคัญ กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวดอย สุเทพประกอบไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ คือ

- 2.1 วัดพระธาตุดอยสุเทพ
- 2.2 พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์
- 2.3 บ้านมิ่ง ดอยช่างเคียน
- 2.4 น้ำตกห้วยแก้ว
- 2.5 วังบัวบาน

2.6 ผาเจิบ

2.7 สวนรุกชาติห้วยแก้ว

2.8 สวนสัตว์เชียงใหม่

2.9 อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย

3. กลุ่มน้ำตกแม่สา แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศเหนือ ตามเส้นทางเชียงใหม่-อำเภอฝาง ประมาณ 16 กิโลเมตร แล้วแยกเข้าเส้นทางอำเภอแม่ริม-อำเภอสะเมิง แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในกลุ่มนี้มีดังนี้

3.1 พิพิธภัณฑ์กล้วยไม้หรือบ้านสวนสายน้ำผึ้ง

3.2 น้ำตกแม่สา

3.3 น้ำตกตาดเหมย

3.4 ปางช้างแม่สาและโป่งแยง

3.5 หมู่บ้านแม่วแม่สาใหม่

3.6 น้ำตกแม่ขี้ม ในไร่ชาคาแฟภาคเหนือ

3.7 รีสอร์ทต่างๆ

4. กลุ่มถ้ำเชียงดาว แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศเหนือตามเส้นทางเชียงใหม่-อำเภอฝาง ประมาณ 72 กิโลเมตร ในเขตพื้นที่อำเภอเชียงดาว-อำเภอแม่แตง ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวหลายประเภททั้งศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และความสวยงามตามธรรมชาติ ได้แก่

4.1 ถ้ำเชียงดาว

4.2 ศูนย์ฝึกลูกช้างเชียงดาว

4.3 ไร่ชาระมิงค์

4.4 วัดพระธาตุเมืองงาย

4.5 หมู่บ้านมิ่งห้วยลึก

4.6 โป่งเคือดป่าแป๋

4.7 เขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล

4.8 อนุสาวรีย์และค่ายจำลองสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

5. กลุ่มท่าตอน แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศเหนือตามเส้นทางเชียงใหม่-อำเภอฝาง-อำเภอแม่เมาะ ระยะทางประมาณ 150-180 กิโลเมตร ท่าตอนเป็นชุมชนใหญ่ที่อยู่ในเขตอำเภอแม่เมาะ เป็นจุดปลายสุดจากเชียงใหม่-แม่เมาะ ปัจจุบันมีถนน

ลาดยางไปยังคดอยแม่สะลอง จังหวัดเชียงราย มีทิวทัศน์สองข้างทางสวยงามมาก นักท่องเที่ยวส่วนมากที่เดินทางไปทำตอมนี้อุบัติประสงค์เพื่อจะล่องแพหรือนั่งเรือไปขึ้นฝั่งที่อำเภอเมืองเชียงราย กลุ่มทำตอมนี้อุบัติที่ถือว่าสำคัญได้แก่

5.1 คดอยอ่างขาง บ่อน้ำร้อนฝาง บ่อน้ำมันฝาง ในเขตอำเภอฝาง

5.2 วัดท่าตอมน ซึ่งตั้งอยู่บนยอดเขา สามารถมองเห็นทิวทัศน์เหนือซึ่งแม่น้ำกกไหลผ่านมีความสวยงาม

5.3 บริเวณชุมชนเก่าท่าตอมน

6. กลุ่มคดอยอินทนนท์-ฮอด-อมก๋อย แหล่งท่องเที่ยวคดอยอินทนนท์ อยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 60 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่อำเภอจอมทอง แม่แจ่ม สันป่าตอง อำเภอฮอด แหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ได้แก่

6.1 เวียงท่ากาน

6.2 วัดพระธาตุจอมทองวรวิหาร

6.3 น้ำตกแม่ยะ

6.4 น้ำตกแม่กลาง

6.5 แม่วังสิริภูมิ (บ้านขุนกลาง)

6.6 น้ำตกสิริภูมิ

6.7 ขอดคดอยอินทนนท์ (สถูปอินทวิชยานนท์)

6.8 น้ำตกแม่ปาน- ทราชเหล็ก

6.9 บ้านไร่ไผ่งาม

6.10 หมู่บ้านทอผ้าขึ้นดินจากแม่แจ่ม

6.11 กลุ่มทอผ้าแม่บ้านหนองอาบช้าง

6.12 บ่อน้ำพุร้อนเทพพนม

6.13 แหล่งมรดกก่อนประวัติศาสตร์ อำเภอฮอด

6.14 ออบหลวง

6.15 น้ำตกมากกว่า 14 แห่ง และหมู่บ้านชาวเขา 4 แห่ง

6.16 สวนรุกขชาติบ่อแก้ว

6.17 การล่องแพตามลำน้ำแม่ตื่น จากอำเภออมก๋อยไปถึงเขื่อนภูมิพล

7. กลุ่มคอยเต่า แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอคอยเต่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ นักท่องเที่ยวส่วนมากจะเป็นนักท่องเที่ยวท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่

7.1 อ่างเก็บน้ำคอยเต่า

7.2 อ่างแม่ต๋อบ

7.3 พระธาตุคอยเกิ้ง

8. กลุ่มหางดง แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอหางดงจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งประเภทแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ซึ่งได้แก่

8.1 หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาเหมืองกุง

8.2 กฤษดาคอยริสอร์ท

8.3 หมู่บ้านแกะสลัก บ้านถวาย

8.4 หมู่บ้านจักสาน บ้านร้อยจันทร์

8.5 อุทยานล้านนาริสอร์ท

9. กลุ่มสันกำแพง แหล่งท่องเที่ยวสันกำแพง กล่าวกันว่าควรจะได้รับพัฒนา มากที่สุดได้แก่ บริเวณเขตบ้านบ่อสร้างและเขตสันกำแพง นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเชียงใหม่ ส่วนมากจะนิยมไปท่องเที่ยวชื่อของได้แก่

9.1 ชื่อของที่ระลึกที่บ้านบ่อสร้าง ซึ่งมักจะได้รับ บ้านบ่อสร้างอยู่ในเขตเทศบาล ตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ตามถนนเชียงใหม่-สันกำแพง ประมาณ 9 กิโลเมตร ร่มที่นิยมทำกันมีหลายชนิด เช่น ทำด้วยแพร กระดาษสา ฝ้ายฝ้าย

9.2 สันกำแพง อำเภอสันกำแพงมีชื่อเสียงด้านการทอผ้าไหม ฝ้ายฝ้าย ซึ่งมีคุณภาพดี ราคาถูก เหมาะสำหรับเป็นของที่ระลึก

9.3 ถ้ำเมืองออน เป็นถ้ำที่มีความสวยงามมากอยู่ในเขตกิ่งอำเภอแม่ออน สำหรับ ถ้ำเมืองออนนี้ ผู้ศึกษาจะได้กล่าวในรายละเอียดในตอนต่อไป

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 9 กลุ่ม ที่ได้กล่าวมานั้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งนักท่องเที่ยวนิยมไปท่องเที่ยวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อน ชมวิว ทิวทัศน์ และต้องการเปลี่ยนบรรยากาศ อาจกล่าวได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่ได้ถูกจัดให้เป็นจังหวัด ศูนย์กลางของการท่องเที่ยวในภาคเหนือ และมีทรัพยากรการท่องเที่ยวมาก ผู้ศึกษาใคร่ขอเสนอ ข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ดังต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยว รายได้จากนักท่องเที่ยว และระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว

พ.ศ.	นักท่องเที่ยวไทย (คน)	นักท่องเที่ยวต่างประเทศ (คน)	จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด (คน)	รายได้ (ล้านบาท)	ระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวไทย (วัน)	ระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (วัน)
2535	1,003,807	764,815	1,768,622	13,752.00	3.55	4.39
2536	1,280,959	805,067	2,092,025	17,380.00	3.28	4.36
2537	1,321,164	865,144	2,186,308	16,406.00	2.98	3.52
2538	1,545,138	891,209	2,436,347	16,040.00	2.84	2.97
2539	1,813,284	944,726	2,758,010	20,670.34	2.85	3.52

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่, พ.ศ.2540.

ตาราง 4 แสดงค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว : รวมทุกหมวดค่าใช้จ่าย

พ.ศ.	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวไทย (บาท / คน / วัน)	ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (บาท / คน / วัน)	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรวม (บาท / คน / วัน)
2534	1,681.22	2,035.36	1,881.85
2535	1,606.26	1,908.17	1,828.98
2536	2,008.70	2,564.06	2,294.72
2537	2,065.22	2,184.82	2,112.54
2538	2,215.71	2,284.26	2,240.86
2539	2,320.87	2,611.77	2,420.51

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่, พ.ศ.2540.

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้การดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวเจริญขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สามารถนำรายได้เข้ามาสู่จังหวัดได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้ประชาชนในเขตพื้นที่ที่มีรายได้เพิ่มขึ้นไม่มากนักน้อย สำหรับการศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่ม

แหล่งท่องเที่ยวต้นกำเนิด โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในบริเวณถ้ำเมืองออน กิ่งอำเภอแม่ออน ซึ่งผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงความเป็นมา รวมถึงการบริหารจัดการ โดยละเอียดดังต่อไปนี้

6.6 ประวัติความเป็นมาของถ้ำเมืองออน

ถ้ำเมืองออนเป็นถ้ำที่เกิดขึ้นในแหล่งภูเขาหินปูน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตบ้านสหกรณ์ 2 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านสหกรณ์ กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ภูเขาที่เป็นที่ตั้งของถ้ำเมืองออน ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของถนนสายคอนจัน - ห้วยแก้ว ห่างจากที่ทำการกิ่งอำเภอแม่ออนประมาณ 3 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 28 กิโลเมตร ภูเขาหินปูนดังกล่าวมีถ้ำอยู่มากมาย เช่น ถ้ำเสือ ถ้ำหมี ถ้ำงู ถ้ำตูป ถ้ำลม ถ้ำเวียง และถ้ำกลบ ถ้ำเหล่านี้อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน แต่ถ้ำที่สวยงามแลน่าท่องเที่ยวก็คือ ถ้ำไม้สัก ถ้ำข้าว ถ้ำเวียง และถ้ำเมืองออน ถ้ำเมืองออน เดิมมีชื่อว่า ถ้ำนมผาหรือถ้ำศิลา จากการศึกษาพบว่าเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2472 - 2473 ครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย เป็นผู้นำประชาชนจำนวนมากซึ่งได้นับถือท่าน บูรณะปฏิสังขรณ์ถ้ำเพื่อเป็นแหล่งสักการะของพุทธศาสนิกชน ครูบาศรีวิชัยได้มานั่งวิปัสสนากรรมฐานบริเวณถ้ำ รวมทั้งได้ให้มีการสร้างพระพุทธรูปไว้เหนือถ้ำชื่อพระเจ้าทันใจ (หมายความว่า การสร้างพระพุทธรูปใช้เวลาสั้นมาก คือสร้างเสร็จภายในวันเดียว เปรียบเทียบเหมือนการสร้างที่หันอกทันใจ) สำหรับการบูรณะในช่วงเวลาต่อมา ได้มีผู้นำในท้องถิ่นได้บันทึกการบูรณะการพัฒนาถ้ำในรูปแบบของ คำวขอ ซึ่งผู้ศึกษาขอเสนอดังต่อไปนี้

โมตะนา

บุญแปงดางขึ้นถ้ำ	เมืองออน
คือขันไคปางจร	ตู้ผ้า
นาขออำเภอรามฎร	เตียวกู๋, กีนเอ๋
เป็นกุศลแก่กล้า	เลิศล้ำสามัคคี

เป็นใจจุ่มเนื้อ	เมื่อถ้าไศศรี
บ้านนอกในเวียงมีใจฝ้าย	ฝักออยกั้นบ่ก้าย
จันทน์กุ่มฮะสง ไชยแท้	
ไผ่เกยมาผ่นแล้ว	เดิมมา
มาผ่นแถมผัดคำ	เปล่งลึง
ตางรถเลียบขึ้นมา	เหมือนคอย สุเตีพแท้
ขึ้นก้อยถ้อยลมบึง	ม่วนล้ำสนึกเหนือ
ผ่นไปตางเหนือ	วันคอกออกได้
ก็มีกำป่าไม้	สงบเบิ่งด้วยการบุญ
ธาตุนุ่นออกจากบั้น	หินแข็ง
เหมือนเตวะคามาเบิ่ง	เฉียบไว้
งามล้ำควรรตีแยง	หย้อผี
ขอเจริญปี่น้องไกลไกล	มาไหว้มากอย
ก่อนต่างขึ้นคอย	สูงตั้งแจ็กแฉ็ก
บ่าเคียวดีดเป็นหลายแจ็ก	รถขึ้นได้ถึงบน
ขอกุศลมาจ้วยกำ	นายอำเภอ
“สวัสดิ์ วรรณ” หื้อเจอ	เลิศล้ำ
อยู่เป็นสุขเสมอ	อย่าขาด
อายุยาวอยู่ถ้า	ราษฎรหื้อใจหวาน
ออนหลวยบ้านกว้าง	บ่ห่างคนหาญ
อีกการศึลกินตานจู้ผู้	กุศลด้านเฮาฮู้
ขอไหว้ โมทนา - ดวยคน	
	พญาฮื้อ

ที่มา : หนังสือแม่ออนของเรา, พ.ศ.2543

กล่าว

มะโนเนื่อง บ้านเมืองมนุษย์ บ่ยู้ดหย่อนหย้านกินตาน ก่าก่อสร้างไว้วัดอุสถาน เป็นของโบราณลุ่มบั้งแตกบ้าง ก็ควรจัดก่าซ่อมแซมปลูกสร้าง หื้อเหมือนเดิมอ่อนก่อนนั้น ปฏิสังขรณ์บ่อหื้อราดร้าง หมองหม่นเศร้าทำลายควรวเราช่วยคิดช่วยสร้างชวนชววย พระท่านท่านาย บอกรั้วหื้อแจ้ง เป็นก่ารกุศลนาบุญเต็มแฉ่ง สุขสบายดี เตียงเต้ากับจิตต้ายจักได้ไปเข้าจันฟ้าแก้วนร ปาน จักได้พันทุกซ์ ในโลกสงสารอยู่ในวิมานบนปราสาทแก้ว พระธรรมสั่งสอนบอกรั้วแจ้วแจ้ว อย่างประมาทขว้าง สะงุ่นปากกั้นจ่าฟังก่าท่าน พระสอนสั่งหื้อกินตาน ก็มาเฉพาะไม้ก่นยามก่าได้ มาปั๊บบานเมื่อยามแก่เต้า อายุสังขารชราอย่างเข้า เฉ็งเต็งมาไว้ครบบแปดสิบห้าปี ฟังได้มาปั๊บบ เสียคาย หนุ่มแน่นแฉ่งแรง จักมาช่วยคิดช่วยสร้างตัดแปลงนั่งผ่อนอนแยงกวาด ทราย คาย หนุ้า ดีเสียวว่าตัว ป่วยโชนแก่กล้าชราลงยิ่งกล้า ขอพระกุศลนาบุญกุศลเต็มก่า ชั่งตั้งแห่งข้านายมูล ศรีวิยศ นั้นเป็น นามสกุล ขอหื้อเป็นบุญกุศลใหญ่กว้าง บ่ใจว่าผมนับคลกก่าวอ้าง แปลงกล่อนก่าชอบอกับ ู ๆ ปล้า ๆ มีสารพัดเก็บเหนื่อใส่ได้เลยไป บ่ชำนานญคิดและวินิจฉัย ก็ขออภัยหวิดเกินล่วงข้าม ออกพุท ุโธมะโอโก้วก้าน ลม ๆ ชาม ๆ ฟังฟ้าว เข้าหนมหวานก็เปื่อน้ำป้าว เตื่อน้ำอ้อยหื้อจันเต็งเวลาเดี้ยว นี้กำหนดมาตึง ปีเดือนมาตึงควรวดีก่อสร้าง สองปีนห้าร้อยสิบ บ่วิดล่วงข้าม เฉ็งเต็งมาแต่ตัก ควรว เฮาส่งเสริมบารุงต่อจัก หื้อคียิ่งขึ้นถาวร ศาสนาพระบ่ละมายถอนก็จักถาวรต่อไปพายหน้า บัดนี้มา เฉ็งรอดเต็งแล้วช้า เฉ็งเต็งมาแต่ตัก ยังมีบุรุษท่านผู้มีบุญนักบังเกิดด้วยศรัทธามีนามจื่อไว้บรรดาญสถาน มีศักดิ์นาปรากฏทั่วหน้า เป็นนายอำเภอมีบุญแก่กล้า สันก่าแบ่งนายออกซัด จื่อ นายสวัสดิ์ วรพงษ์ ครอบ เป็นผู้เก่งกล้าในญาณ เลยออกความคิดทางราชการปิกเบิกหนทางขึ้นดอยธาตุถ้า ทำเป็นถนน ขึ้นไปจอดจ่า แฉ่งเป็นช่วงยาวจอดจรด ต่อนั้น ไปแฉม ช้าไว้คิดคด ชันไดนาคขึ้นถึงบน หื้อสมใฝ่มัก ตั้งความประสงค์ หื้อแฉวยอดบนจนถึงปากถ้ำ มีแต่หินผาแน่นหนาฐู้ก่า จันคนเราทำบ่จุกเป็นเอารด แร่ง มาแต่งตั้งตักขุดกุ่นขึ้นถึงบน ใฝ่ได้ออยากรู้อยากมาอุดหนุน อยากมาทำบุญต่อไปพายหน้า ก็ขอ เฉ็งมาดูเตื่อจะช้า บ่อเสียวเวลาแต่ ๆ จักฟูไปหลายไปชวานักแต่ บัญญาก็น้อยเบาบาง จักขอคำวางไว้เสียว เต้าอี่เต้านี้ บอกรความจริงก่อนแหละนายเฮย ๆ

นายมูล ศรีวิยศ

ผู้แต่ง

ที่มา : คำนานถ้ำธาตุนมผา, พ.ศ.2528.

จากเนื้อหาของคำขอดังกล่าวที่พอสรุปได้ว่าเมื่อประมาณปี พ.ศ.2510 นายอำเภอสันกำแพง คือ นายสวัสดิ์ วรพงษ์ ได้มีดำริที่จะบูรณะก่อสร้างถนนให้ถึงบริเวณปากถ้ำ มีการก่อสร้างบันไดนาค จากข้างล่างที่เป็นลานจอดรถจนถึงปากถ้ำ สำหรับบันไดนาคนั้นได้ มีชาวบ้านบ้านออนหลวยซึ่ง ศรัทธาบริจาคสร้างบันไดขึ้น นอกจากนั้นได้ขอบริจาคจากนักธุรกิจในจังหวัดเชียงใหม่บริจาคปูนซีเมนต์ เหล็กเส้น หนึ่ง ตั้งแต่มีการบูรณะถ้ำได้เกิดประเพณีบูชาพระธาตุนมผา (พระธาตุนมผานั้นก็คือหินงอก ซึ่งเกิดจากน้ำหยดมาจากผนังถ้ำเป็นเวลานาน จนเกิดเป็นหินงอกมีลักษณะคล้ายพระธาตุหรือเจดีย์มี สีขาวขุ่นคล้ายน้ำนม ส่วนคำว่า นมผา หมายถึง หินงอกที่สีคล้ายนม) ประชาชนในท้องถิ่นแม่อน มีความเชื่อและศรัทธาภายในพระธาตุนั้นมีพระเกษยา (เส้นผม) ของพระพุทธเจ้าบรรจุอยู่ ดังนั้น ทุกปีเมื่อถึงเดือนเก้าเหนือ เพ็ญ 15 ค่ำ (เดือนเก้าเพ็ง) จะมีประเพณีสงฆ์บูชาพระธาตุนมผาและจะมีการ แข่งขันบั้งไฟของชาวบ้าน การแข่งขันดังกล่าวเป็นการบูชาพระธาตุนมผา นายราชันย์ กำแพงแก้ว สมาชิก อบต. บ้านสหกรณ์ (สมัยนั้น 22 มีนาคม 2543) กล่าวว่า บางครั้ง บางช่วงถ้าหากฝนไม่ตก ต้องตามฤดูกาลชาวบ้านจะมาขนบานสานกล่าวขอให้ฝนตกตามฤดูกาล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 มาจวบจน ถึงปี พ.ศ. 2519 สภาภายในบริเวณถ้ำสกปรก จนถึงปี พ.ศ. 2519 ได้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) บ้านสหกรณ์ 2 ได้เริ่มเข้าไปดำเนินการปรับปรุงบริหารและจัดการ (บ้านสหกรณ์ 2 เพิ่งเป็นหมู่บ้าน เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2519) สำหรับการพัฒนากิจการเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2533 นายอำเภอสันกำแพง สมัยนั้นได้ริเริ่มให้มีการบูรณะถ้ำเมืองออน โดยของบจากรัฐบาลตามงบโครงการสนับสนุนภูมิภาคและท้องถิ่น (งบท.) ซึ่งต่อมาเป็นงบประมาณตามโครงการ พัฒนาจังหวัด (คพจ.) ในปีแรก (พ.ศ. 2533) ได้งบสนับสนุนเป็นเงิน 79,520 บาท ปี พ.ศ. 2534 งบประมาณ 490,750 บาท ปี พ.ศ. 2535 งบประมาณ 2,289,900 บาท และปี พ.ศ. 2536 งบประมาณ 749,700 บาท รวมงบประมาณทั้งหมด 3,609,870 บาท ซึ่งการดำเนินงานทั้งหมดเป็นการจ้างเหมา บริษัทเอกชนมาดำเนินการ และเบิกจ่ายโดยที่ทำการปกครองอำเภอสันกำแพง อาจกล่าวได้ว่าการ พัฒนาถ้ำเมืองออนในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นบทบาทขององค์กรภาครัฐเป็นฝ่ายดำเนินการเป็นส่วนมาก

สำหรับการบริหารและการจัดการถ้ำเมืองออนในปัจจุบันเป็นการบริหารโดย คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองรูปแบบหนึ่งที่อยู่ในระดับต่ำสุด ผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็น รูปแบบการปกครองท้องถิ่นประเภทหนึ่งถึงแม้ว่าจะมีโครงสร้างและการบริหารรวมทั้งอำนาจหน้าที่ ไม่เทียบเท่ากับหน่วยการปกครองรูปแบบอื่น ๆ เช่น เทศบาล หรือ อบต. ก็ตาม แต่เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ไปในทิศทางเดียวกัน ผู้ศึกษาขอกล่าวถึงความเป็นมา โครงสร้างอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อจะได้วิเคราะห์การจัดการของคณะกรรมการหมู่บ้านที่จัดการแหล่งท่องเที่ยวในตอนต่อไป

6.7 โครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

6.7.1. ความเป็นมาของคณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้านได้กำเนิดขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 28 ครี โดยกำหนดให้หมู่บ้านหนึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับภารกิจที่จะต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการและระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล ได้พิจารณาเห็นว่าการดำเนินงานของหมู่บ้านในสภาวะการณปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2524) ยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพและไม่สามารถบริหารงานตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เท่าที่ควรเนื่องจาก

1. การดำเนินงานของหมู่บ้านอยู่ในดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้านเพียงคนเดียว
2. กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ จัดตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านขึ้น

ซ้อนกันหลายรูปแบบ

3. รัฐบาลขาดนโยบายที่แน่นอนและต่อเนื่องในการสนับสนุนหมู่บ้าน

ต่อมาได้มีการเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีให้ปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานของหมู่บ้านในด้านการต่าง ๆ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้การดำเนินงานของหมู่บ้านอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบในรูปคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อให้การวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ เป็นไปอย่างรอบคอบ รัดกุม
2. ปรับปรุงโครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้เป็นคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพคือ

- ยึดรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พุทธศักราช 2457 เป็นหลัก

- ปรับปรุงโครงสร้างให้สอดคล้องกับรูปแบบหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง หรือ อพป.

- ยกเลิกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านรูปแบบอื่นๆ (ยกเว้นคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป.) ให้ใช้คณะกรรมการหมู่บ้านเพียงคณะเดียว

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2524 ลงมติในหลักการให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 เป็นหลัก และมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยโดยกรมการปกครอง ได้ดำเนินการปรับปรุงรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีมาแต่เดิมให้มีประสิทธิภาพโดยร่วมกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องวางแผนทาง

ดำเนินงานและได้ตราข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526 ขึ้น รวมทั้งอนุมัติในหลักการให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านเพียงคณะเดียวโดยเคร่งครัดเว้นแต่หมู่บ้าน อพป. ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 ให้คงเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยถาวรนั้น และอนุมัติในหลักการให้นายอำเภอมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการและบุคคลอื่นใดทุกสังกัดให้เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการหมู่บ้าน และที่ปรึกษาของฝ่ายกิจการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยฯ กระทรวงมหาดไทย ได้ให้ทุกจังหวัด / อำเภอ ได้ปรับปรุงคณะกรรมการหมู่บ้าน ในปี 2526 ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) พ.ศ. 2526 โดยได้มีการเลือก ตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ขึ้นใหม่พร้อมทั้งแต่งตั้งฝ่ายกิจการต่าง ๆ ของ กม. และที่ปรึกษาของ กม. พร้อมกันทั่วประเทศ และต่อมากระทรวงมหาดไทย ได้ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นนอกจากผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรี สามารถเป็นประธานฝ่ายกิจการอื่นได้และให้จังหวัด / อำเภอ จัดตั้งฝ่ายกิจการสตรีเพิ่มขึ้นในคณะกรรมการหมู่บ้านอีก 1 ฝ่าย เพื่อเป็นการส่งเสริมบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมบริหารและพัฒนาหมู่บ้าน

6.7.2. รูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ กม. ถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ประกอบด้วย กรรมการ 2 ประเภท คือ

1. กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง
2. กรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้ง ได้แก่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้เลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีจำนวนไม่น้อยกว่า 2 คน แต่ทั้งนี้ ควรจะมี 5 - 9 คน แล้วแต่หมู่บ้านใหญ่หรือเล็ก โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของนายอำเภอ

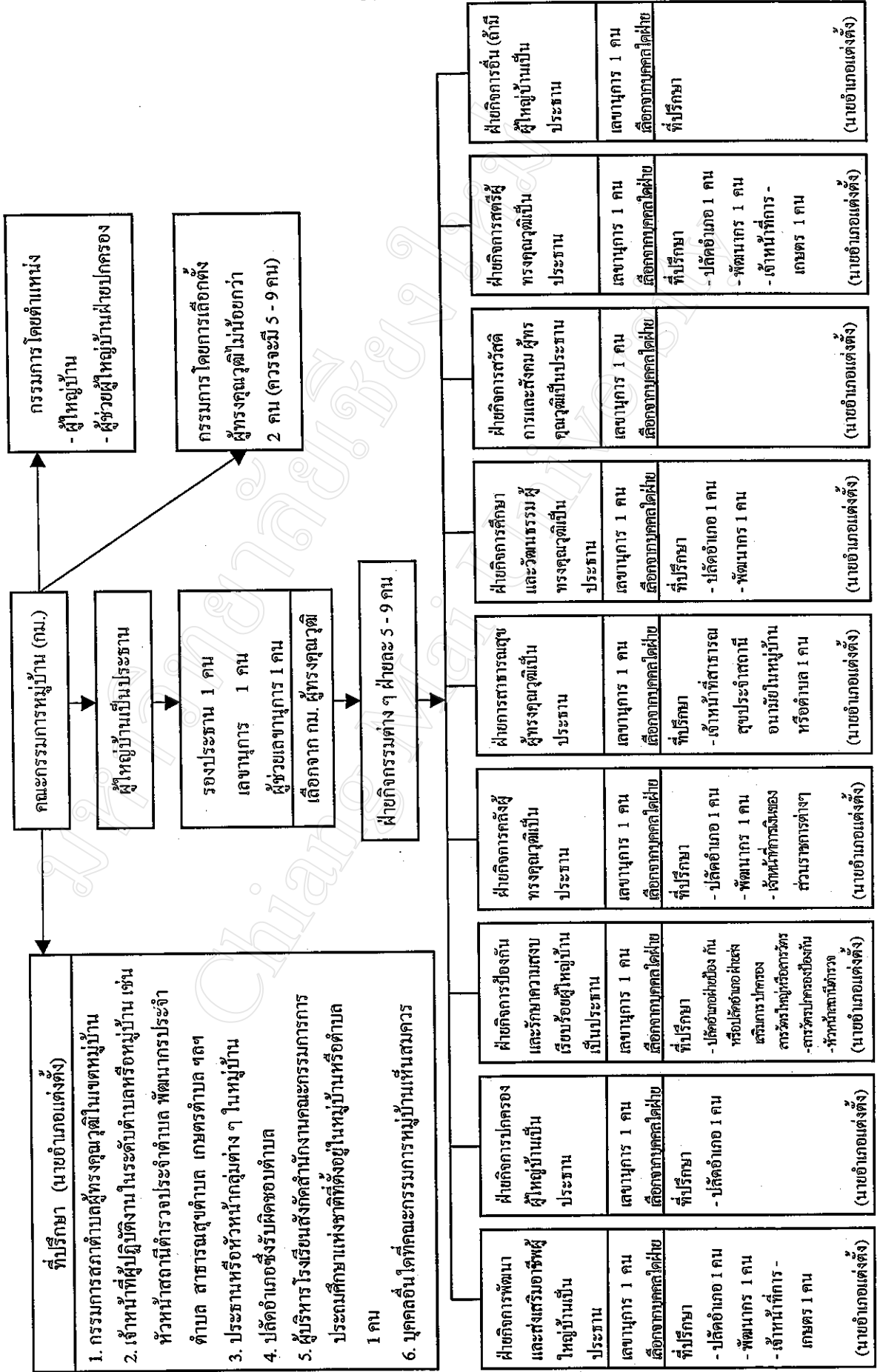
ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526 ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน กม. โดยตำแหน่ง และให้ กม. เลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน เป็นรองประธาน ตลอดจนเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอีก 2 คน เป็นเลขานุการ 1 คน ผู้ช่วยเลขานุการอีก 1 คน ส่วนกรรมการหมู่บ้านคนอื่น ๆ ก็จะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานของฝ่ายกิจการต่าง ๆ ดังนั้นรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีลักษณะดังนี้

ผู้ใหญ่บ้าน	เป็นประธานกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นรองประธานกรรมการ
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง	เป็นกรรมการ
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการและเลขานุการ
ผู้ทรงคุณวุฒิ	เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้านบ้านสหกรณ์ 2 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านสหกรณ์
กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ชุดปัจจุบันได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในหมู่บ้านเมื่อปี
พ.ศ. 2539 มีวาระ 4 ปี คือจะครบวาระในปี พ.ศ. 2543 สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) บ้านสหกรณ์ 2
มีรายชื่อ ดังต่อไปนี้

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1	นายบุญมา อโนมา	ผู้ใหญ่บ้าน
2	นายอินตา กันติมูล	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง
3	นายเบิ่ง ยาประสิทธิ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและฝ่ายการคลัง
4	นายสมคิด จันทะวงศ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ
5	นายบุญทา บุญทองคำ	คณะกรรมการหมู่บ้าน
6	นายพิพัฒน์ อุดตะโม	คณะกรรมการหมู่บ้าน
7	นายเสน่ห์ สมภารจันทร์	คณะกรรมการหมู่บ้าน
8	นายสุริยา สุภามูล	คณะกรรมการหมู่บ้านและเลขานุการ
9	นายบุญหลง สุระการ์ณ	คณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการสาธารณสุข
10	นางบัวคำ ใจเที่ยง	คณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการสตรี
11	นายสุรพล ประทุมชัย	คณะกรรมการหมู่บ้าน
12	นางนงลักษณ์ มุลห้ำ	ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน และคณะกรรมการหมู่บ้าน
13	นายจันทร์ สุภามูล	ผู้ทรงคุณวุฒิ

โครงสร้างคณะกรรมการหมู่บ้านตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457
(ปรับปรุงใหม่ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2526)

ที่ปรึกษา (นายอำเภอแต่งตั้ง)
1. กรรมการสภาตำบลผู้ทรงคุณวุฒิในเขตหมู่บ้าน
2. เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในระดับตำบลหรือหมู่บ้าน เช่น หัวหน้าสถานีตำรวจประจำตำบล พัฒนาการประจำตำบล สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล ฯลฯ
3. ประธานหรือหัวหน้ากลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน
4. ปลัดอำเภอซึ่งรับผิดชอบตำบล
5. ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติดังตั้งอยู่ในหมู่บ้านหรือตำบล
1 คน
6. บุคคลอื่นใดที่คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นสมควร

ฝ่ายกิจการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน	เลขานุการ 1 คน เลขาธิการ กม. ผู้ทรงคุณวุฒิ	ที่ปรึกษา - ปลัดอำเภอ 1 คน - พัฒนาการ 1 คน - เจ้าหน้าที่การเกษตร 1 คน	(นายอำเภอแต่งตั้ง)
ฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน	เลขานุการ 1 คน เลขาธิการ กม. ผู้ทรงคุณวุฒิ	ที่ปรึกษา - ปลัดอำเภอฝ่ายป้องกันหรืออำเภอฝ่ายส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น - หัวหน้าสถานีตำรวจ	(นายอำเภอแต่งตั้ง)
ฝ่ายกิจการปกครองผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน	เลขานุการ 1 คน เลขาธิการ กม. ผู้ทรงคุณวุฒิ	ที่ปรึกษา - ปลัดอำเภอ 1 คน	(นายอำเภอแต่งตั้ง)
ฝ่ายกิจการศึกษาคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธาน	เลขานุการ 1 คน เลขาธิการ กม. ผู้ทรงคุณวุฒิ	ที่ปรึกษา - ปลัดอำเภอ 1 คน - พัฒนาการ 1 คน	(นายอำเภอแต่งตั้ง)
ฝ่ายกิจการสวัสดิการและสังคมผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธาน	เลขานุการ 1 คน เลขาธิการ กม. ผู้ทรงคุณวุฒิ	ที่ปรึกษา	(นายอำเภอแต่งตั้ง)
ฝ่ายกิจการศรัทธาผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธาน	เลขานุการ 1 คน เลขาธิการ กม. ผู้ทรงคุณวุฒิ	ที่ปรึกษา - ปลัดอำเภอ 1 คน - พัฒนาการ 1 คน - เจ้าหน้าที่การเกษตร 1 คน	(นายอำเภอแต่งตั้ง)
ฝ่ายกิจการอื่น (ถ้ามี)ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน	เลขานุการ 1 คน เลขาธิการ กม. ผู้ทรงคุณวุฒิ	ที่ปรึกษา	(นายอำเภอแต่งตั้ง)

6.7.4 การได้มาและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการหมู่บ้าน

เงื่อนไขที่ต้องจัดให้มีการเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ถ้าตำแหน่งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิว่างลง ให้มีการเลือกตั้งแทนให้เต็มตำแหน่งที่ว่าง และให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งคนแทน

2. การเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างให้กระทำภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง ถ้าตำแหน่งว่างลงก่อนถึงกำหนดออกตามวาระไม่เกิน 180 วัน จะไม่เลือกตั้งแทนก็ได้

การพ้นจากตำแหน่ง

1. กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองจะพ้นจากตำแหน่งกรรมการหมู่บ้าน เมื่อพ้นจากการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายการปกครองเท่านั้น

2. กรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้ง ได้แก่ กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ จะพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. ออกตามวาระเมื่อดำรงตำแหน่งครบ 4 ปี
2. เสียสัญชาติไทย
3. ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 12 (3) ถึง (10)
4. เหตุเช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้าน ต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา 14 (2) ถึง (8) ได้แก่
 - 4.1 ตาย
 - 4.2 ได้รับอนุญาตให้ลาออก
 - 4.3 หมู่บ้านที่ปกครองถูกยุบ
 - 4.4 ไปเสียจากหมู่บ้านที่ตนปกครองเกิน 3 เดือน
 - 4.5 ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านมีจำนวนไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง
 - 4.6 ผู้ว่าราชการจังหวัดออกจากตำแหน่งเมื่อได้สอบสวนเห็นว่า บกพร่องในทางความประพฤติหรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง

3. วิธีการเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

3.1. ให้นายอำเภอเป็นประธาน พร้อมด้วยกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในตำบล
นั้น 1 คน

3.2. วิธีการเลือกกระทำโดยวิธีลับหรือเปิดเผยก็ได้ ทั้งนี้ ให้ปฏิบัติตาม
ข้อบังคับ มท. ว่าด้วยการเลือกตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. 2533 โดยอนุโลม

3.3. เมื่อราษฎรส่วนมากที่มาประชุมเลือกผู้ใดแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกรรมการ
หมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ และให้นายอำเภอออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐาน

3.4. กรณีผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้จับสลาก

4. คุณสมบัติของผู้ที่จะรับเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

4.1. มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด

4.2. อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์ในวันรับเลือก

4.3. มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมาย
ว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีจนถึงวันเลือกและเป็น
ผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน

4.4. เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ

4.5. ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

4.6. ไม่เป็นผู้ร่างกายทุพพลภาพ วิกจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
ติดยาเสพติดให้โทษ หรือเป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดใน
ราชกิจจานุเบกษา

4.7. ไม่เป็นข้าราชการประจำ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ข้าราชการการเมือง
พนักงานส่วนท้องถิ่นหรือลูกจ้างของส่วนราชการหรือหน่วยงานรัฐวิสาหกิจหรือลูกจ้างของเอกชน

4.8. ไม่เป็นผู้มีอิทธิพลหรือเสียชื่อในทางพาลหรือทางทุจริต หรือเสื่อมเสีย
ในทางศีลธรรม

4.9. ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออกหรือปลดออก ฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ
หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล กรุงเทพมหานคร หรือเมืองพัทยา และยังไม่
พ้นกำหนดเวลาปี นับแต่วันถูกไล่ออกหรือปลดออก

4.10. ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษ
สำหรับความคิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ และยังไม่พ้นกำหนด 10 ปี นับแต่
วันพ้นโทษ

คุณสมบัติ 10 ประการนี้ มีลักษณะเหมือนกับคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านทุกประการ เว้นแต่คุณสมบัติเรื่องสัญชาติและพื้นความรู้ กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิกำหนดเฉพาะเป็นผู้มีสัญชาติไทยและไม่ได้กำหนดพื้นความรู้ไว้ แต่ผู้ใหญ่บ้านจะต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด และมีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้น หรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่าไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้น

5. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

5.1 มีสัญชาติไทยและบรรลุนิติภาวะแล้ว

5.2 ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

5.3 ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

5.4 มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำและมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมาย

ว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้น ติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือนจนถึงวันเลือก

6.7.5 ฝ่ายกิจการต่าง ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526 กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านตั้งฝ่ายกิจการต่าง ๆ ขึ้น เพื่อช่วยเหลือภารกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านในแต่ละสาขางาน ส่วนจะมีฝ่ายกิจการใด ๆ ขึ้นนั้นย่อมขึ้นอยู่กับคณะกรรมการหมู่บ้านที่จะต้องพิจารณาเห็นสมควร โดยปกติควรมีฝ่ายกิจการต่าง ๆ 8 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายกิจการปกครอง โดยปกติมีหน้าที่เสนอข้อแนะนำหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

1.1 การบำบัดทุกข์ บำรุงสุขราษฎร เช่น งานบริการประชาชน

1.2 การดูแลหมู่บ้านให้เป็นไปตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี และนโยบายส่วนรวมของชาติ เช่น การแนะนำให้ปฏิบัติตามกฎหมาย

1.3 การส่งเสริมให้ราษฎรในหมู่บ้านมีความสนใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและการปกครองท้องถิ่น เช่น การประชาสัมพันธ์ การเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย กระจายข่าวสารจากรัฐบาล

1.4 การส่งเสริมความสามัคคีของส่วนรวม รวมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน เช่น ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน

2. ฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพ โดยปกติมีหน้าที่เสนอ
ข้อเสนอแนะหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

- 2.1 การทำแผนและโครงการเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน
- 2.2 สร้าง ซ่อมแซม ปรับปรุง สาธารณสมบัติในหมู่บ้าน เช่น ถนน สะพาน คู คลอง ขุดลอก แหล่งน้ำ ฯลฯ
- 2.3 พัฒนาอาชีพของราษฎร เช่น เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา ปลูกพืชผักสวนครัว อุตสาหกรรมในครัวเรือน รวมทั้งการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิต
- 2.4 จัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ
- 2.5 ดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ เช่น การประกันราคาข้าว การจัดตั้ง ธนาคารข้าว ธนาคารโค - กระบือ โครงการ กสช.

3. ฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยปกติมีหน้าที่เสนอ
ข้อเสนอแนะหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

- 3.1 การจัดหน่วยคุ้มครองและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน เช่น จัดเวรยาม จัดทำสัญญาเตือนภัย เป็นต้น
- 3.2 รมรงค์ลดอบายมุข เช่น ดื่มสุรา เล่นการพนัน ฯลฯ
- 3.3 ป้องกันยาเสพติด เช่น เฮโรอีน ฝิ่น กัญชา ดมกาว ดมทินเนอร์ ฯลฯ
- 3.4 จัดกำลังป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในหมู่บ้าน เช่น เครื่องดับเพลิง อบรมอาสาสมัครป้องกันพลเรือน (อปพร.)

4. ฝ่ายกิจการคลัง โดยปกติมีหน้าที่เสนอข้อเสนอแนะหรือคำปรึกษาและ
ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

- 4.1 วางแผนจัดหา เก็บรักษาและควบคุมการใช้จ่ายเงินของหมู่บ้าน
- 4.2 ช่วยเหลือทางราชการเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือน ฯลฯ
- 4.3 จัดทำทะเบียนทรัพย์สินของหมู่บ้าน
- 4.4 จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน

5. ฝ่ายกิจการสาธารณสุข โดยปกติมีหน้าที่เสนอข้อเสนอแนะหรือคำปรึกษาและ
ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

- 5.1 ช่วยเหลือแพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ทำงานในหมู่บ้าน
- 5.2 การป้องกันโรคระบาด เช่น ฉีดวัคซีนป้องกันโรคอหิวาตกโรค ไข้ทรพิษ โรคคอตีบ ฯลฯ

5.3 การวางแผนครอบครัว

5.4 การตั้งกองทุนเวชภัณฑ์และยา และกองทุนโภชนาการ

5.5 การสุขภาพิบาลและรักษาความสะอาด เช่น จัดสร้างถังขยะ ทำรางระบายน้ำ หลุมซึมกำจัดน้ำเสีย จัดสร้างส้วมซึม สร้างภาชนะเก็บกักน้ำสะอาด

6. ฝ่ายกิจการศึกษาและวัฒนธรรม โดยปกติมีหน้าที่เสนอขอแนะนำหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

6.1 ช่วยเหลือโรงเรียน ครู

6.2 จัดการศึกษานอกโรงเรียน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

6.3 ส่งเสริมรักษาศีลธรรม คำสอนทางศาสนา และประเพณีท้องถิ่น บูรณะและพัฒนาศาสนสถานต่าง ๆ

6.4 ส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มเยาวชน ลูกเสือ

6.5 ส่งเสริมกิจกรรมกีฬา และพักผ่อนหย่อนใจ เช่น จัดสร้างสนามเด็กเล่น สนามกีฬาหมู่บ้าน

7. ฝ่ายกิจการสวัสดิการและสังคม โดยปกติมีหน้าที่เสนอขอแนะนำหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

7.1 สสำรวจและจัดทำบัญชีคนยากจนในหมู่บ้าน

7.2 ร่วมมือกับทางราชการและเอกชนในการช่วยเหลือสงเคราะห์ต่าง ๆ

7.3 ให้ความช่วยเหลือดูแลคนพิการ เด็กกำพร้า และคนชรา

7.4 จัดสวัสดิการประชาชนหมู่บ้าน เช่น ร้านค้าสวัสดิการ ฯลฯ

7.5 จัดให้มีที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น สวนสาธารณะ ฯลฯ

8. ฝ่ายกิจการสตรี โดยปกติมีหน้าที่เสนอขอแนะนำหรือคำปรึกษาและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับ

8.1 การจัดทำแผนและโครงการเพื่อพัฒนาสตรีและเด็กในหมู่บ้าน

8.2 ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ของสตรีในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวอนามัยแม่และเด็ก การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

8.3 ส่งเสริมการรวมกลุ่มของสตรีและดูแลการปฏิบัติงานของกลุ่มสตรีให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

8.4 จัดทำข้อมูลทะเบียนของสตรีและดูแลการปฏิบัติงานของกลุ่มสตรีให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

8.5 ประสานงานและให้ความร่วมมือในโครงการพัฒนาสตรีและเด็กของ
ภาครัฐและเอกชนที่เข้าไปดำเนินงานในหมู่บ้าน

นอกจากทั้ง 8 ฝ่ายกิจการแล้ว คณะกรรมการหมู่บ้านอาจตั้งฝ่ายกิจการอื่น
ได้อีก ทั้งนี้โดยความเห็นชอบของนายอำเภอ สำหรับผู้เป็นกรรมการฝ่ายกิจการต่าง ๆ จะ
ประกอบด้วยบุคคล 5-9 คน โดยกำหนดไว้ 2 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 เป็นโดยตำแหน่ง ประกอบด้วย

- ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานฝ่ายกิจการปกครอง ฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้านและ
ส่งเสริมอาชีพและฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยโดยตำแหน่ง (สำหรับฝ่ายกิจการ
อื่น ๆ ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิคนหนึ่งเป็นประธาน)

- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองทั้ง 2 คน จะแบ่งหน้าที่เป็นกรรมการฝ่ายกิจการ
ปกครองและฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยโดยตำแหน่ง

- เกษตรหมู่บ้าน เป็นกรรมการฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้าน และส่งเสริมอาชีพ
โดยตำแหน่ง

- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบเป็นกรรมการฝ่ายกิจการป้องกันและ
รักษาความสงบเรียบร้อยโดยตำแหน่ง

- แพทย์ประจำตำบลซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านนั้น ๆ และอาสาสมัครสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นกรรมการฝ่ายกิจการสาธารณสุขโดยตำแหน่ง

ประเภทที่ 2 ราษฎรซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านเลือกจากบุคคลที่มีสิทธิเลือก
กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

6.7.6 ที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านและที่ปรึกษาฝ่ายกิจการต่าง ๆ

1. ที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน

ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการ
หมู่บ้าน พ.ศ. 2526 ข้อ 3 ให้นายอำเภอแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน ดังนี้

1.1 กรรมการสภาตำบล ผู้ทรงคุณวุฒิในเขตหมู่บ้าน เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการ
หมู่บ้าน

1.2 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบล หมู่บ้าน เช่น หัวหน้าสถานีตำรวจ
ประจำตำบล พัฒนาการประจำตำบล เป็นต้น

3. ประธานหรือหัวหน้ากลุ่มต่าง ๆ เช่น ประธานกลุ่มเกษตรกร
ประธานสหกรณ์
 4. ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบประจำตำบลนั้น
 5. ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ตั้ง
อยู่ในหมู่บ้านหรือตำบลนั้น 1 คน
 6. บุคคลอื่นซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านเห็นสมควร
ที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ให้คำปรึกษา หรือแก่คณะกรรมการ
หมู่บ้านในด้านระเบียบ วิชาการ กฎหมาย หรือประสบการณ์แก่ที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน
2. ที่ปรึกษาฝ่ายกิจการต่าง ๆ
 1. ฝ่ายกิจการปกครอง ได้แก่ ปลัดอำเภอ 1 คน
 2. ฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ ปลัดอำเภอ 1 คน
พัฒนากร 1 คน และเจ้าหน้าที่การเกษตร 1 คน
 3. ฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย ได้แก่ ปลัดอำเภอ
ผู้รับผิดชอบงานป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย หรือปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการ
ปกครอง สารวัตรใหญ่หรือสารวัตรปกครองป้องกัน และหัวหน้าสถานีตำรวจรตำบล
 4. ฝ่ายกิจการการคลัง ได้แก่ ปลัดอำเภอ 1 คน พัฒนากร 1 คน และ
เจ้าหน้าที่การเงินของส่วนราชการต่าง ๆ
 5. ฝ่ายกิจการสาธารณสุข ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีอนามัย
ในหมู่บ้านหรือตำบลนั้น 1 คน
 6. ฝ่ายกิจการศึกษาและวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนัก
งานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 1 คน
 7. ฝ่ายกิจการสวัสดิการและสังคม ได้แก่ ปลัดอำเภอ 1 คน พัฒนากร 1 คน
 8. ฝ่ายกิจการสตรี ได้แก่ ปลัดอำเภอ 1 คน พัฒนากร 1 คน และ
เจ้าหน้าที่เกษตร 1 คน

6.7.7 อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ปัจจุบันทางราชการได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้านการบริหารและพัฒนาหมู่บ้านมากขึ้น ดังนั้น แม้ว่า พ.ร.บ. ลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 จะมีได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้คณะกรรมการหมู่บ้านบริหารและพัฒนาหมู่บ้านไว้ แต่ก็ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ได้กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ด้านนี้เป็นเฉพาะด้าน กล่าวคือ

1. อำนาจหน้าที่ในการบริหารการพัฒนาชนบท

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการพัฒนาเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น พ.ศ. 2539 ได้กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารการพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้าน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจหน้าที่ในการเสนอปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบล

2. อำนาจหน้าที่ในการบริหารการใช้น้ำ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็ก พ.ศ. 2525 ได้กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบแหล่งน้ำขนาดเล็กที่อยู่ในท้องที่หมู่บ้านของตน

3. อำนาจหน้าที่ในการบริหารกองทุนพัฒนาชนบท

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนพัฒนาชนบท พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการบริหารกองทุนในระดับหมู่บ้านของตน

- การบริหารกองทุนเฉพาะกิจ

- การเสนอขอรับการสนับสนุนเงินยืมสมทบจากกองทุนพัฒนาชนบท

(ระดับอำเภอ) ได้แก่ การนำเงินกองทุนเฉพาะกิจไปเปิดบัญชีเงินฝาก ณ ธนาคาร จ่ายเงินจากบัญชี และการจัดทำโครงการเสนอขอรับเงินยืม การบริหารโครงการที่ได้รับเงินยืมสมทบ การจัดเก็บรายได้ ตลอดจนการใช้คืนเงินยืมสมทบ การรายงานผลการดำเนินโครงการต่อสภาตำบล เป็นต้น

4. อำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน โดยมีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาท

ของ คณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 ให้อำนาจไว้ ซึ่งลักษณะของข้อพิพาทที่จะทำการ ประนีประนอม ข้อพิพาทนั้น ๆ เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับ

1. คดีแพ่งทุกประเภท
2. คดีอาญาประเภทความผิดที่ยอมความกันได้
5. อำนาจหน้าที่ในการออกบัตรสงเคราะห์ราษฎร

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสงเคราะห์ประชาชนผู้มีรายได้น้อยเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2527 กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์คณะของ คณะกรรมการการพิจารณาผู้มีสิทธิได้รับการสงเคราะห์ระดับหมู่บ้านด้วย มีอำนาจหน้าที่ในการ พิจารณาออกบัตรสงเคราะห์ประชาชนผู้มีรายได้น้อยเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล

อาจกล่าวได้ว่าบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) มีหลายลักษณะ คือ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 อำนาจตามระเบียบต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้ศึกษาอยากเปรียบเทียบว่าการปกครองรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้าน มี ลักษณะคล้ายคลึงกับหน่วยการปกครองท้องถิ่นอื่น ๆ เพราะมีพื้นฐานมาจากการเลือกตั้งของ ประชาชนในหมู่บ้าน มีวาระการดำรงตำแหน่งที่แน่นอนและมีอาณาเขตในการบริหารจัดการเป็น ของตนเอง ดังนั้นผู้ศึกษาจึงขอกล่าวว่าคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นประเภท หนึ่ง ถึงแม้จะองค์ประกอบบางส่วนไม่เหมือนกับเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็ตาม สำหรับในการศึกษาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวกรณี ถ้ำเมืองออนในครั้งนี้ผู้ศึกษาใคร่ขอเสนอกรอบการวิเคราะห์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวขององค์กร ใน ท้องถิ่นซึ่งผู้ศึกษาเห็นด้วยกับแนวคิดของ มนต์ สุวรรณและคณะ (2541) ได้แนวทางการ บริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ขององค์กรท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วน ตำบล (อบต.) สภาตำบล (สต.) ควรมีรูปแบบแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 5 ประเด็นหลัก กล่าวคือ

1. การประชาสัมพันธ์และการตลาด
2. การสำรวจค้นหา และการก่อสร้างทรัพยากรการท่องเที่ยว
3. การบริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
4. การวางแผนพัฒนาและการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว
5. การรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของคณะกรรมการหมู่บ้าน กรณีถ้ำเมืองออน ตำบล- บ้านสหกรณ์ กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาจะขอพิจารณาในกรอบของการบริหาร

จัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยองค์กรประชาชน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเป็นผลจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลที่ ต้องการให้ประชาชน องค์กรประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง สำหรับกรณีศึกษาถ้าเมืองออนนี่ ผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์ในการ ศึกษา กล่าวคือ ศึกษาความเป็นมาของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของคณะกรรมการหมู่บ้าน ศึกษา บทบาทศักยภาพความพร้อมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมทั้งเพื่อ เป็นการพัฒนาให้เป็นแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของถ้าเมืองออนนี่ ถึงอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ และผู้ศึกษาจะได้ทำแนวคิด 5 ประเด็นตามที่กล่าวข้างต้นมาวิเคราะห์การ จัดการแหล่งท่องเที่ยวของคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นหัวข้อตามลำดับต่อไปนี้

6.8 บทบาทที่ 1 การประชาสัมพันธ์และการตลาด

การประชาสัมพันธ์และการตลาด มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ สื่อสารการท่องเที่ยว ไปยัง นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อเชิญชวน กระตุ้น เร่งเร้าให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม และใช้บริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งกลยุทธ์การ โฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) ได้เสนอไว้ว่าควรมี 8 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 ตั้งคณะทำงาน โฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการ โฆษณาและประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยว
- ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดคกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายในการ โฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- ขั้นตอนที่ 4 การเลือกข่าวสารเพื่อการ โฆษณา และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- ขั้นตอนที่ 5 การเลือกสื่อเพื่อการ โฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดงบประมาณ เพื่อการ โฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- ขั้นตอนที่ 7 การสร้างสรรค์ชิ้นงานเพื่อการ โฆษณาและประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยว
- ขั้นตอนที่ 8 การวัดประสิทธิผลของการ โฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้พบว่าการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในการท่องเที่ยว
 บริเวณถ้ำเมืองออน มีลักษณะดังนี้ เมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมาคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) บ้านสหกรณ์ 2
 ได้มีการนำข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของถ้ำส่งไปให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สาขา
 จังหวัดเชียงใหม่ ทำการประชาสัมพันธ์ผ่านระบบการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของสำนักงานฯ ต่อมา
 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ทำการประชาสัมพันธ์โดยการติดตั้งป้ายตามถนนสายหลักในเขต
 จังหวัดเชียงใหม่ เช่น บริเวณสี่แยกไฟเขียว-แดง (โรงแรมปวยหลวงเก่า) สี่แยกตัดกันระหว่างถนน
 ลำปาง - เชียงใหม่ กับถนน เชียงใหม่ - สันกำแพง บริเวณเลขทางต่างระดับสี่แยกดอนจั่น ถนนสาย
 ดอนจั่น-แม่ออน ริมถนนสายเชียงใหม่ - ลำปาง ใกล้เคียง ๆ กับสำนักงานโทรศัพท์เขต 5 สำหรับในเขต
 อำเภอสันกำแพง ก็มีป้ายประชาสัมพันธ์บริเวณสามแยก เยื้องหน้าตลาดสดสันกำแพง ลักษณะป้าย
 เป็นป้ายสีน้ำเงิน ตัวอักษรสีขาวข้อความว่า ถ้ำเมืองออน และเขียนเป็นภาษาอังกฤษข้อความว่า
 Muang on cave นอกจากนี้ก็มีป้ายโฆษณา ก่อนทางเข้าถ้ำในเขตบริเวณหมู่บ้านสหกรณ์ 2 ริมถนน
 สายดอนจั่น - แม่ออน ข้อความว่า ถ้ำเมืองออน จากการสอบถามข้อมูลที่น่าราชการันย์ กำแพงแก้ว
 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ (สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2543) เล่าว่าเมื่อ ปี พ.ศ. 2532 -
 2533 ตนเองได้ทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ ได้เสนอข่าวสารไปยังหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของ
 จังหวัดเชียงใหม่ คือหนังสือพิมพ์แม่ปิง โดยลงสู่ข่าวน้ำหลังเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 ถ้ำเมืองออนและได้ทำหนังสือประชาสัมพันธ์ให้พรรคพวกที่เป็นชาวมมาแลเชิญขอให้ช่วยเหลือแนะนำ
 ว่าถ้าหากมีชาวมมาแลเชิญมีโอกาสมาเที่ยวเชียงใหม่ ขอให้มาแวะเที่ยวที่ถ้ำเมืองออนด้วย
 ส่วนพระสงฆ์ จันทลีโล รองเจ้าอาวาสวัดถ้ำเมืองออน (สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2543) กล่าวว่า
 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบริเวณถ้ำเมืองออน เคยมีผู้สื่อข่าวสถานีวิทยุโทรทัศน์ได้มาทำข่าว
 เป็นสารคดี แต่ยังไม่ได้นำเสนอสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 9 แต่นายเสาร์แก้ว แสนนึ่ง (สัมภาษณ์,
 22 มีนาคม 2543) กล่าวว่า มีสถานีโทรทัศน์ช่อง 5 มาถ่ายทำเป็นสารคดีในรายการส่องโลก เมื่อ
 ปี 2542 ส่วนสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 9 ได้เข้ามาถ่ายทำเมื่อต้นปี พ.ศ. 2543 แต่ยังไม่ได้ออกอากาศ
 นายบุญหลง สุระการณัฏ กรรมการฝ่ายสาธารณสุข (สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2543) เล่าว่าทุกปีจะมี
 ประเพณีสงกรานต์ก่อนจะมีการทำพิธีฉลอง ในฐานะผู้รับผิดชอบก็จะแจ้งข่าวขอความร่วมมือ
 ไปยังสถานีวิทยุกระจายเสียงในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียง วปถ. สถานีวิทยุ
 กระจายเสียงแห่งประเทศไทย (ททท.) ฯลฯ เป็นต้น โดยจะประชาสัมพันธ์ออกอากาศเป็นเวลา
 ประมาณ 1 เดือนเชิญชวนประชาชนทั่วไปให้มาท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังจะได้ทำการติดป้ายบอก
 เส้นทางมาถ้ำเมืองออนบริเวณริมถนนจากสี่แยกถนนตัดกันก่อนเข้าโรงพยาบาลแม่ออน ประมาณ

10 ป้าย นางนงลักษณ์ มุลกล้า ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (สภ.ภ.ภ.ภ., 23 มีนาคม 2543) เมื่อปี พ.ศ. 2522 - 2523 ได้มีนักโบราณคดีได้เข้ามาสำรวจบริเวณภายในถ้ำได้พบซากไดโนเสาร์และไม้สักอายุ พันปี แต่ก็น่าเสียดายนักโบราณคดี ดังกล่าวได้นำซากโบราณทั้งสองอย่างออกไปจากถ้ำและไม่ทราบว่าจะนำไปไว้ที่ไหนและไม่นำมาคืน คราวจนปัจจุบัน

สำหรับการประชาสัมพันธ์ในอนาคตนั้น ประธานคณะกรรมการจัดการถ้ำคนปัจจุบัน (ทำหน้าที่แทนผู้ใหญ่บ้านซึ่งลาออก) คือ นายราชันย์ กำแพงแก้ว ได้มีนโยบายในการดำเนินการคือ จะทำแผ่นประชาสัมพันธ์ (Brochure) เป็นภาษาไทย ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ โดยจะนำเผยแพร่ตามแหล่งท่องเที่ยวอื่น เช่น รีสอร์ท ซึ่งตนเองมีพรรคพวกอยู่ ตามโรงแรมต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ องค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตกิ่งอำเภอแม่ออนและเขตอำเภอสันกำแพง จะติดต่อขอประชาสัมพันธ์ ผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (เอฟ.เอ็ม 100) อย่างน้อยอาทิตย์ ละ 1 ครั้ง จะติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ในจุดที่สำคัญ เช่น ในเขตอำเภอสันกำแพง กิ่งอำเภอแม่ออน เขตติดต่อระหว่างอำเภอสันกำแพงกับกิ่งอำเภอแม่ออน บริเวณบ้านโป่งดินซึ่งเป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างเชียงใหม่-เชียงใหม่กับถนนสายคอนจัน-แม่ออน-โป่งดิน และประการสุดท้ายคณะกรรมการ ฯ จะติดต่อขอความช่วยเหลือจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สาขาจังหวัดเชียงใหม่ โดยจะขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์ตามโครงสร้างการบริหารงานของ ททท. และมีความคาดหวังว่า คงได้รับความร่วมมือ รวมทั้งจะมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมถ้ำเมืองออนมากขึ้น สำหรับการประชาสัมพันธ์ ในการบริเวณถ้ำเมืองออนในปัจจุบัน คณะกรรมการบริหารถ้ำได้จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ทำด้วย อลูมิเนียม หลังคามุงด้วยสังกะสี บริเวณเชิงบันไดนาคโดยประชาสัมพันธ์รูปถ่ายแหล่งท่องเที่ยวภายในถ้ำ ประวัติของถ้ำ แผนที่ เป็นต้น

อนึ่ง การจัดการด้านการตลาด ในการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมี การดำเนินการ ไปพร้อมกับการประชาสัมพันธ์ เพราะการตลาดเป็นการพยายาม ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยัง แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงถึงอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่ต้องการและการให้บริการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ธุรกิจ คือ ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจนำเที่ยว และธุรกิจจำหน่าย สินค้าที่ระลึก โดยปกติแล้วรัฐบาลหรือองค์กรท้องถิ่น จะเป็นผู้พัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและ สิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนเอกชนหรือผู้ประกอบการจะเป็นผู้ลงทุนด้านการบริการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนใน ท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดการตลาดท่องเที่ยวนั้นเป็นการแสวงหาความต้องการ แหล่งท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาส่วนผสมทางการตลาดที่

เหมาะสมตอบสนองความต้องการแหล่งท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ เพื่อสร้างความพอใจกับกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย (มนัส สุวรรณ, 2541, หน้า 131 – 137) ได้ เสนอแนะการสร้างกลยุทธ์การบริหารและการจัดการด้านการตลาด ท่องเที่ยวขององค์กรท้องถิ่น ให้ประสบความสำเร็จ ควรมีการดำเนินงานตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การแบ่งส่วนตลาดท่องเที่ยว เป็นการแบ่งส่วนตลาดออกเป็นตลาดท่องเที่ยวย่อย ซึ่งแต่ละส่วนแบ่งตลาดท่องเที่ยวจะมีความต้องการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน
2. การเลือกตลาดท่องเที่ยวเป้าหมายทั้งนี้จะต้องอยู่บนหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของตนเอง
3. การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในตลาดเป้าหมาย
4. การพัฒนาส่วนผสมทางการตลาดท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดคุณค่าและคุณประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวในตลาดท่องเที่ยว
5. การวางแผนด้านการตลาดท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

จากกรอบหัวข้อที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คณะกรรมการหมู่บ้านบ้านสหกรณ์ 2 ยังไม่ได้มีการดำเนินงานในด้านการจัดการตลาดเลย คงเป็นเพราะว่าการจัดการตลาดเป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนมากเกินไป การตลาดจึงเป็นเรื่องที่ไกลเกินตัว อีกอย่างหนึ่งการจัดการท่องเที่ยวบริเวณถ้ำเมืองออน ไม่ได้ลงทุนในลักษณะที่ว่าคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ลงทุนดำเนินการเอง การพัฒนาถ้ำทางด้านสาธารณูปโภค สิ่งก่อสร้าง เป็นสิ่งที่หน่วยงานของรัฐได้มาดำเนินการก่อน ดังนั้นจึงไม่มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาตลาดนักท่องเที่ยว แต่ถ้าหากจะทำให้การท่องเที่ยวของถ้ำไปเป็นในทิศทางที่พึงประสงค์ถ้ำคือมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมมากกว่าแต่ก่อน และหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว ผู้ศึกษา มีความเห็นว่าควรมีการดำเนินการด้านการตลาดในลักษณะที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นายราชันย์ กำแพงแก้ว สมาชิก อบต. บ้านสหกรณ์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารถ้ำ (สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2543) ได้เผยว่าต่อไปในอนาคตตนเองมีแผนการด้านตลาดหลายประการ คือ

1. จะจดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพของถ้ำ ถ้าหากผู้ใดจะถ่ายภาพและนำภาพไปอัดขยายเพื่อการค้าแล้ว จะต้องเสียค่าลิขสิทธิ์ให้คณะกรรมการบริหารถ้ำ หรือ คณะกรรมการฯ อาจจะลงทุนเอง โดยจัดพิมพ์ขายแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวบริเวณถ้ำหรืออาจจะนำไปขายแหล่งอื่น ๆ ที่สามารถขยายภาพได้

2. จะทำการผลิตของที่ระลึกที่เกี่ยวข้องกับถ้ำอย่างเช่น พวงกุญแจ ที่เสียบปากกา ร่ม ฯลฯ โดยจะตั้งร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในบริเวณลานจอดรถ

3. จะติดต่อกับบริษัททัวร์ต่าง ๆ ที่มีลูกค้าที่ต้องการมาเที่ยวหน้าฟูร้อนสันกำแพง ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันห่างประมาณครึ่งกิโลเมตร ให้จัดการท่องเที่ยวโดยให้ถ้ำเมืองออนอยู่ในเครือข่ายของการท่องเที่ยวร่วมกับน้ำฟูร้อน ซึ่งในกรณีนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าสามารถจะนำรายได้มาสู่หมู่บ้านได้เพิ่มมากขึ้น การจัดการก็อาจจะให้มาเที่ยวบริเวณถ้ำก่อนแล้วค่อยไปเที่ยวหน้าฟูร้อนต่อ ซึ่งข้อมูลที่ผู้ศึกษาคาดการณ์ว่าจะเป็นไปได้ในทางปฏิบัติก็คือ จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวหน้าฟูร้อน ดังข้อมูลว่าโครงการสหกรณ์การเกษตร หมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง จำกัด ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เสนอสถิติข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหน้าฟูร้อน กล่าวคือ

ตาราง 5 แสดงข้อมูลการท่องเที่ยวหน้าฟูร้อนสันกำแพง จำนวนนักท่องเที่ยวต่อปี

ปี	ผู้ใหญ่	เด็ก	หน่วยงานราชการ	เหมาจ่าย	รวม
2534	107,582	11,469	1,208	8,867	129,126
2535	116,005	8,479	626	7,311	132,421
2536	113,562	11,383	470	9,42	134,837
2537	117,142	12,893	238	7,565	137,838
2538	146,030	19,922	366	6,168	172,486
2539	90,062	13,744	398	3,696	107,900

(หมายเหตุ ปีงบประมาณ 2539 ตั้งแต่ 1 เม.ย. 2539 - 30 พ.ย. 2539)

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาเชียงใหม่, พ.ศ.2540

ตาราง 6 แสดงรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวน้ำพุร้อนสันกำแพง

ปี	รายได้	ค่าใช้จ่าย	กำไรสุทธิ
2534	2,156,384.69	1,669,156.61	487,228.08
2535	2,965,702.52	2,364,761.16	600,941.36
2536	2,554,250.35	1,910,027.21	644,223.14
2537	3,793,973.78	2,887,676.89	916,296.89
2538	5,281,314.24	3,502,793.64	1,778,520.60
2539	3,366,840.14	2,186,381.44	1,180,458.70

(หมายเหตุ ปีงบประมาณ 2539 ตั้งแต่ 1 เม.ย. 2539 - 30 พ.ย. 2539)

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาจังหวัดเชียงใหม่, พ.ศ.2540

6.9 บทบาทที่ 2 การสำรวจค้นหาและการก่อสร้างทรัพยากรท่องเที่ยว

มนัส สุวรรณ และคณะ (2541, หน้า 105-110) ได้เสนอว่าการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของท้องถิ่น สามารถแบ่งประเภทออกได้ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ประกอบด้วยสถานที่ซึ่งมีอยู่แล้วตามธรรมชาติ หรือเป็นมรดกทางธรรมชาติที่มีจุดเด่นในตัวของมันเอง เช่น มีหาดทรายสวยงาม เกาะแก่ง มีถ้ำมีน้ำตก ภูมิประเทศแปลก ๆ เช่น ซโงกผา น้ำพุร้อน ภูเขาสูง เป็นต้น

2. แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานและโบราณวัตถุ ซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรม ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สร้างมรดกตกทอดไว้ถึงลูกหลาน ตัวอย่างเช่น วัดวาอารามเก่า ๆ โบราณคดี ฯลฯ เป็นต้น

3. แหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณี แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ ได้แก่ กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มทำเครื่องเงิน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ฯลฯ เป็นต้น

ส่วนการสร้างทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ สามารถดำเนินการได้หลายลักษณะดังต่อไปนี้

1. การบูรณะปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้ว โดยทำการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมาใหม่ลักษณะการบูรณะก็เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเที่ยวชมได้ แหล่งท่องเที่ยวประเด็นนี้ได้แก่ น้ำตก น้ำพุร้อน ถ้ำ ฯลฯ เป็นต้น

2. การจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เคยมีมาตั้งแต่อดีต แต่ปัจจุบันขาดการสานต่อ

3. การจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมาใหม่

4. การพัฒนาพื้นที่รกร้างทั่วไปทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

5. การพัฒนาพื้นที่แหล่งน้ำ อ่างเก็บน้ำ และป่าพุ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนลักษณะขั้นตอนของการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวควรดำเนินการดังนี้

1. สำรวจแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ว่าในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การปกครองท้องถิ่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวอะไรบ้าง เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทใด และมีสภาพเป็นเช่นไร เป็นต้น

2. สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว และความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

3. สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา วัฒนธรรมประเพณีในพื้นที่เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการพัฒนาการท่องเที่ยว

4. วิเคราะห์ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ขององค์การปกครองท้องถิ่น อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่น ๆ หรือไม่ การเข้าไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานใดบ้างและเกี่ยวข้องกับกฎหมายใดบ้าง

จากการศึกษาพบว่า การสำรวจ ค้นหา และก่อสร้างทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ถ้ำเมืองออน เป็นการดำเนินการหลายฝ่ายร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ประชาชน เอกชน รวมทั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเอง ในอดีตบริเวณแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งถ้ำเมืองออนมีทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ ต่อมาบริเวณดังกล่าวถูกทำลายจนมีสภาพเสื่อมโทรม โดยไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใด รับผิดชอบหรือแก้ไขแต่อย่างใด ซึ่งในอดีตพื้นที่รอบถ้ำเป็นป่าไม้เบญจพรรณ ประกอบด้วยต้นไม้ขนาดกลางเป็นส่วนมาก มีพันธุ์ไม้รกทึบ มีไม้ไผ่ปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก สำหรับต้นไม้ที่พบมากได้แก่ต้นกล้าไม้สัก ต่อมารายธูรในหมู่บ้านได้บุกกรุกตัดไม้ นำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ส่งผลให้รอบ ๆ ถ้ำแห้งแล้ง ไม่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว ขาดพืชพรรณชั้นล่างปกคลุมดินก่อให้เกิดฝนชะล้าง ทำให้เกิดการพังทลายของหน้าดินบริเวณใกล้กับถ้ำ

รวมทั้งปากถ้ำ นอกจากนี้พนักงานท่องเที่ยวชอบขีดเขียน บูดขีด หรือฟันสีบริเวณภายในถ้ำก่อให้เกิดความสกปรกไม่น่าดูในบริเวณถ้ำ อนึ่งการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของราษฎรหมู่บ้านมีการวางแผนออกแบบการก่อสร้าง มีลักษณะเป็นไปตามความคิดของคนหมู่บ้านเท่าที่จะคิดได้ ทำให้การพัฒนาถ้ำเป็นไปในทางที่ไม่เหมาะสม และอีกปัญหาหนึ่งที่พบคือภายในถ้ำขาดระบบระบายน้ำที่ดี เพราะสภาพเดิมเป็นร่องระบายน้ำขรุขระ อาจนำไปสู่การพังทลายของพื้นถ้ำได้

การสำรวจค้นหาการก่อสร้างบริเวณถ้ำเมืองออน เพื่อการท่องเที่ยวที่ผ่านมาในอดีต อาจกล่าวได้ว่ามีการพัฒนาโดยประชาชนในเขตพื้นที่ เป็นบางส่วนซึ่งจะได้กล่าวในตอนต่อไป ส่วนการพัฒนาที่หน่วยราชการได้เข้ามามีบทบาทสำคัญก็คือการพัฒนาตามข้อเสนอมาตรการและโครงการเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอำเภอสันกำแพง อย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.2533 กระทรวงมหาดไทยได้อนุมัติเงินงบประมาณตามงบประมาณสนับสนุนภูมิภาคและท้องถิ่น (งบท.) ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นงบตามโครงการพัฒนาจังหวัด (คพจ.) งบดังกล่าวเป็นงบประมาณที่รัฐบาลกลางได้อนุมัติให้หน่วยราชการส่วนภูมิภาคและส่วนราชการท้องถิ่นทำโครงการเสนองบประมาณขอในแต่ละปี ในแต่ละหมวด เช่น หมวดน้ำกินน้ำใช้ หมวดส่งเสริมอาชีพและรายได้ หมวดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สำหรับในปี พ.ศ.2533 อำเภอสันกำแพงได้รับงบประมาณจำนวน 79,520 บาท มาดำเนินการบูรณะถ้ำ นอกจากนี้อำเภอสันกำแพง โดยที่ทำการปกครองอำเภอสันกำแพง ได้เสนอมาตรการและวิธีการดำเนินการ (กิจกรรม) พัฒนาถ้ำเมืองออน กล่าวได้คือ

1. มาตรการที่อำเภอสันกำแพงดำเนินการเอง โดยจะส่งเสริมให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และราษฎรร่วมจัดการกับถ้ำเมืองออน เพื่อการท่องเที่ยว ส่วนกิจกรรมที่จะดำเนินการได้แก่ การรณรงค์ ให้มีการดูแลรักษาถ้ำเมืองออนให้เหมาะสมกับเป็นแหล่งธรรมชาติที่ควรแก่ อนุรักษ์ และเป็นแหล่งท่องเที่ยว จัดการให้มีหน่วยอาสาสมัครดูแลป่าไม้ทำความสะอาดถ้ำและ บริเวณภายนอกถ้ำรวมทั้งขอรับการสนับสนุนจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

2. มาตรการที่ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยราชการสังกัดส่วนกลาง ขอรับการสนับสนุนเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์บริเวณถ้ำโดยการให้มีการ

- การก่อสร้างบันได
- จัดทำป้ายเตือนจุดอันตราย
- กำจัดวัสดุหักพังและทำการซ่อมแซม
- ทำความสะอาดภายในบริเวณถ้ำ
- จัดการกับสิ่งก่อสร้างที่อุดจาด

- ปรับปรุงบริเวณที่นั่งพัก
- จัดระบบโสตอุปกรณ์
- จัดระบบทางเดินภายในถ้ำ
- จัดระบบไฟและแสงสว่าง
- ปรับปรุงบริเวณปากถ้ำ
- ปรับปรุงบริเวณภายนอกถ้ำ

สำหรับกิจกรรม (วิธีการดำเนินการ) ได้แยกกิจกรรมออกเป็นหลายอย่าง กล่าวพอสรุปได้ คือ

- รื้อถอนบันไดคอนกรีต - ล่าง
- ก่อสร้างบันไดคอนกรีต - ล่าง และราวกันตก
- จัดทำป้ายจุดเตือนอันตรายภายในถ้ำ
- กำจัดวัสดุหักพังและซ่อมแซม
- จัดทำหรือจัดหาถังขยะ
- รื้อถอนกระเบื้องและพื้นปูผนังถ้ำให้คืนสภาพเดิม
- จัดทำที่นั่งพัก
- จัดหาระบบโสตอุปกรณ์
- ปรับพื้นผิวทางเดิน และปรับแต่งบริเวณทางระบายน้ำผู้ฟัง
- จัดแนวทางเดินภายในถ้ำ
- จัดและติดตั้งไฟฟ้าและระบบแสงสว่าง
- รื้อถอนศาลาอุปกรณ์บริเวณปากถ้ำ
- รื้อถอนสิ่งก่อสร้างและสิ่งของบริเวณปากถ้ำ
- รื้อถอนเพิงร้านอาหาร
- ทำพื้นและปรับระดับพื้นที่บริเวณภายนอกถ้ำ
- ก่อสร้างศาลาอุปกรณ์
- ปรับปรุงหลังคา และที่เก็บน้ำ
- ก่อสร้างบันไดหน้าบันไดนาคและบูรณะบันไดนาค
- จัดสร้างซุ้มและเพิงบริการเครื่องดื่มที่บริเวณที่จอดรถเก่า
- ป้องกันดินพังทะลายบริเวณหน้าผา

- ทำราวกันตกบริเวณที่ชมวิว
- ทำที่จอดรถยนต์โดยสาร รถยนต์ และรถจักรยานยนต์
- สร้างห้องสุขา
- ปรับปรุงถนนและทางระบายน้ำ
- จัดระบบไฟฟ้าภายนอกบริเวณถ้ำ
- จัดหาระบบน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค

สำหรับรายละเอียดของโครงการที่อำเภอสันกำแพง โดยที่ทำการปกครองอำเภอสันกำแพง จัดทำเป็นแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอำเภอ โดยมีแผนการดำเนินงาน 5 ปี คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 - 2536 ซึ่งผู้ศึกษาจะได้กล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 7 แสดงโครงการพัฒนาถ้ำเมืองออน ปี พ.ศ. 2533

แบบ ทธ. 0.3

แบบเสนอรายละเอียดค่าใช้จ่ายโครงการ

โครงการที่ 1 / 2533

ชื่อโครงการ ... โครงการพัฒนาถ้ำเมืองออน

หน่วยงานดำเนินงาน ที่ทำการปกครองอำเภอสันกำแพง

พื้นที่ดำเนินงาน หมู่ 2 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

หมวดเงินงบประมาณ	คำอธิบายรายการ	งบประมาณค่าใช้จ่าย (บาท)
1. ค่าตอบแทนค่าใช้จ่าย สอยวัสดุ	1. ค่าตอบแทนวิทยากร 7 ชั่วโมง ๆ ละ 200 บาท 2. ค่าอาหารกลางวันผู้เข้ารับการอบรม 116 คน คนละ 20 บาท 3. ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรม 4. ถังขยะ 3 จุด ๆ ละ 100 บาท	1,400 2,320 5,000 300
2. ค่าครุภัณฑ์ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง	1. ค่าก่อสร้างซุ้มเฝ้าตรวจสอบสาธารณสุขและใช้เป็น ซุ้มประชาสัมพันธ์ 10 ม ² ๆ ละ 3,000 บาท 2. ค่าจัดทำแนวทางเดินธรรมชาติ - เส้นทางชมธรรมชาติขนาด 3x800 เมตร เมตรละ 10 บาท - ราวทางเดิน 2x800 ม. ๆ ละ 5 บาท - ป้ายให้ความรู้ 17 ป้าย ๆ ละ 500 บาท	30,000 27,000 8,000 8,560
	รวมเงินทั้งหมด	79,520

ตาราง 8 แสดงโครงการพัฒนาถ้ำเมืองออน ปี พ.ศ. 2534

แบบ ทธ.0.3

แบบเสนอรายละเอียดค่าใช้จ่ายโครงการ
 โครงการที่ 1/2534 ชื่อโครงการ โครงการพัฒนาถ้ำเมืองออน
 หน่วยงานดำเนินงาน ที่ทำการปกครองอำเภอสันกำแพง
 พื้นที่ดำเนินงาน หมู่ 2 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

หมวดเงินงบประมาณ	คำอธิบายรายการ	งบประมาณค่าใช้จ่าย (บาท)
1. ค่าตอบแทนค่าใช้จ่าย สอยวัสดุ	1. ถึงขยะภายในถ้ำ 6 จุด ๆ ละ 500 บาท	3,000
	2. ระบบไฟและแสงสว่าง	
	- สายไฟขนาด 2.5 ยาว 60 ม.	9,000
	- สายไฟขนาด 10 ยาว 460 ม.	27,600
	- หลอดไฟ 40 จุด ๆ ละ 250 บาท	7,500
	3. ค่าเจ้าหน้าที่ติดตั้งระบบและอุปกรณ์	15,000
2. ค่าครุภัณฑ์ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง	1. ค่ารถถนนบันไดบนภายในบริเวณถ้ำ 12 ม ² ๆ ละ 950 บาท	11,700
	2. ค่ารถถนนบันไดล่างภายในบริเวณถ้ำ 25 ม ² ๆ ละ 950 บาท	23,750
	3. ค่าก่อสร้างบันไดบนภายในบริเวณถ้ำ 16 ม ² ๆ ละ 7,500 บาท	120,000
	4. ค่าก่อสร้างบันไดล่าง ภายในบริเวณถ้ำ 30 ม ² ๆ ละ 7,500 บาท	225,000
	5. ราวกันตก 200 ม ² ๆ ละ 75 บาท	15,000
	6. รถถนนกระจกเงาและพื้นปูผนังถ้ำให้คืน สภาพเดิม	700
	7. จัดทำบริเวณนั่งพัก 5 ม ² ๆ ละ 600 บาท	3,006
	8. ปรับพื้นที่ผิวทางเดินและปรับแต่งบริเวณทาง ระบายน้ำผุด	8,000
	9. จัดทำแนวทางเดินภายในถ้ำ	4,500
	รวมเงินทั้งสิ้น	490,750

ตาราง 9 แสดงโครงการพัฒนากล้าเมืองออนปี พ.ศ. 2535

แบบ ทธ.0.3

แบบเสนอรายละเอียดค่าใช้จ่ายโครงการ

โครงการที่ 1/2535

ชื่อโครงการ โครงการพัฒนากล้าเมืองออน

หน่วยงานดำเนินงาน

ที่ทำการปกครองอำเภอสันกำแพง

พื้นที่ดำเนินงาน

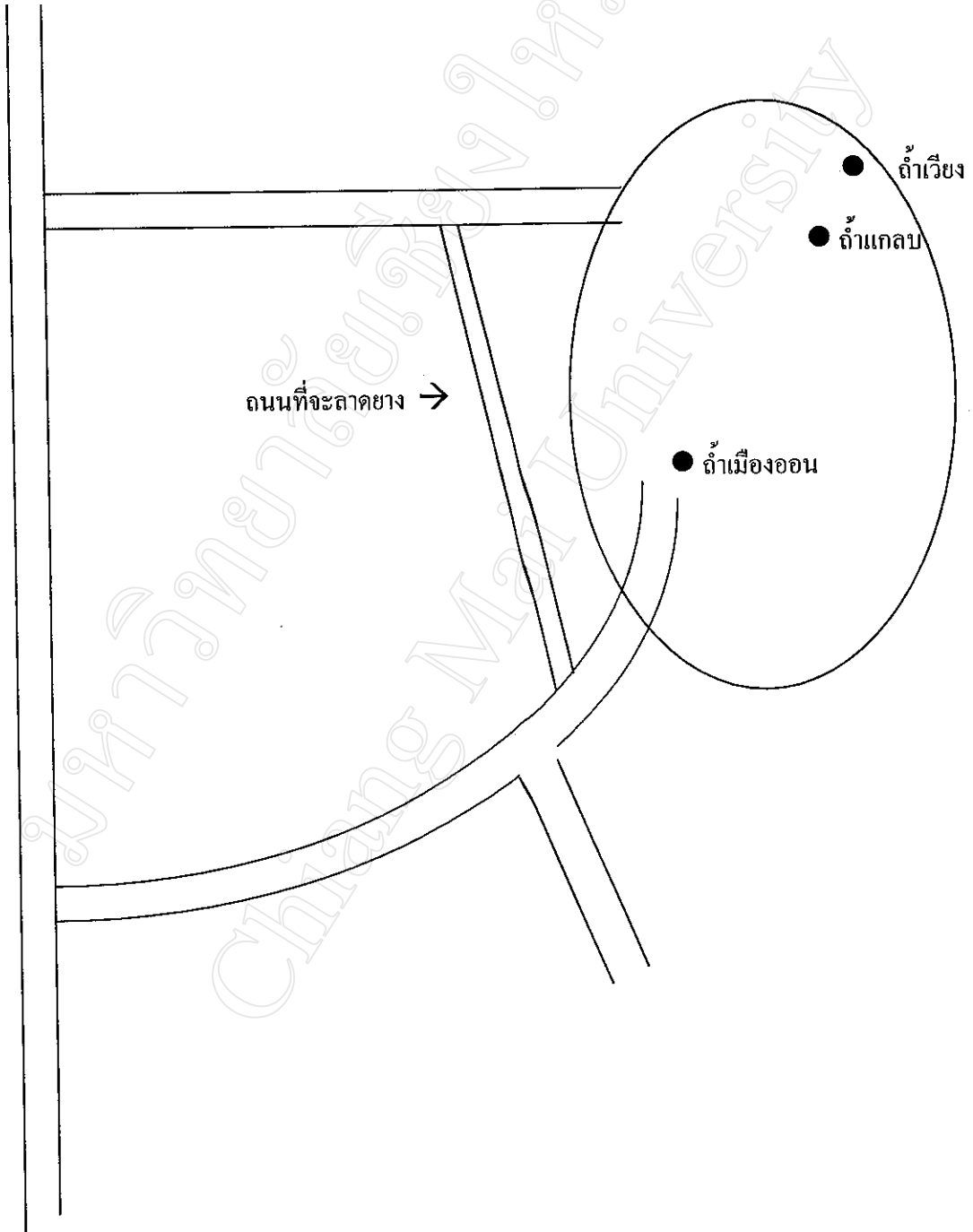
หมู่ 2 ตำบลบ้านสหกรณ์ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

หมวดเงินงบประมาณ	คำอธิบายรายการ	งบประมาณค่าใช้จ่าย (บาท)
1. ค่าตอบแทนค่าใช้จ่าย สอยวัสดุ	1. ระบบไฟและแสงสว่าง - หลอดไฟ 10 จุด ๆ ละ 250 บาท - เสายึดไฟ 24 ต้น ๆ ละ 500 บาท 2. ค่าเจ้าหน้าที่ติดตั้งระบบและอุปกรณ์	2,500 12,000 25,000
2. ค่าครุภัณฑ์ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง	1. รื้อถอนขนย้ายศาลาอุปกรณ์บริเวณปากถ้ำ 1 หลัง 2. รื้อถอนสิ่งก่อสร้างสิ่งของต่าง ๆ บริเวณปากถ้ำ 3. รื้อถอนเพิงร้านอาหาร 4. ทำพื้นและปรับระดับพื้นที่บริเวณปากถ้ำ 130 ม ² ๆ ละ 600 บาท 5. ทำพื้นและปรับพื้นที่บริเวณลานจอดรถเก่า 320 ม ² ๆ ละ 500 บาท 6. ทำพื้นและปรับระดับพื้นที่บริเวณลานจอดรถ ใหม่ 2,940 ตร.ม. ๆ ละ 40 บาท 7. ก่อสร้างศาลาอุปกรณ์ 40 ตร.ม. ๆ ละ 4,000 บาท 8. แก้ไขปรับปรุงหลังคาและที่เก็บน้ำบริเวณศาลา ชมวิว 50 ตร.ม. ๆ ละ 700 บาท 9. สร้างบันได หน้าบัน ใต้นาคและบูรณะบันได นาค 45 ตร.ม. ๆ ละ 600 บาท 10. ก่อสร้างซุ้มและเพิงบริการเครื่องดื่มขนาด 25 ตร.ม. ๆ ละ 2,000 บาท 11. สร้างห้องสุขา ขนาด 20 ตร.ม. ๆ ละ 3,500 บาท	1,500 1,500 3,500 78,000 160,000 117,000 160,000 35,000 27,000 50,000 70,000

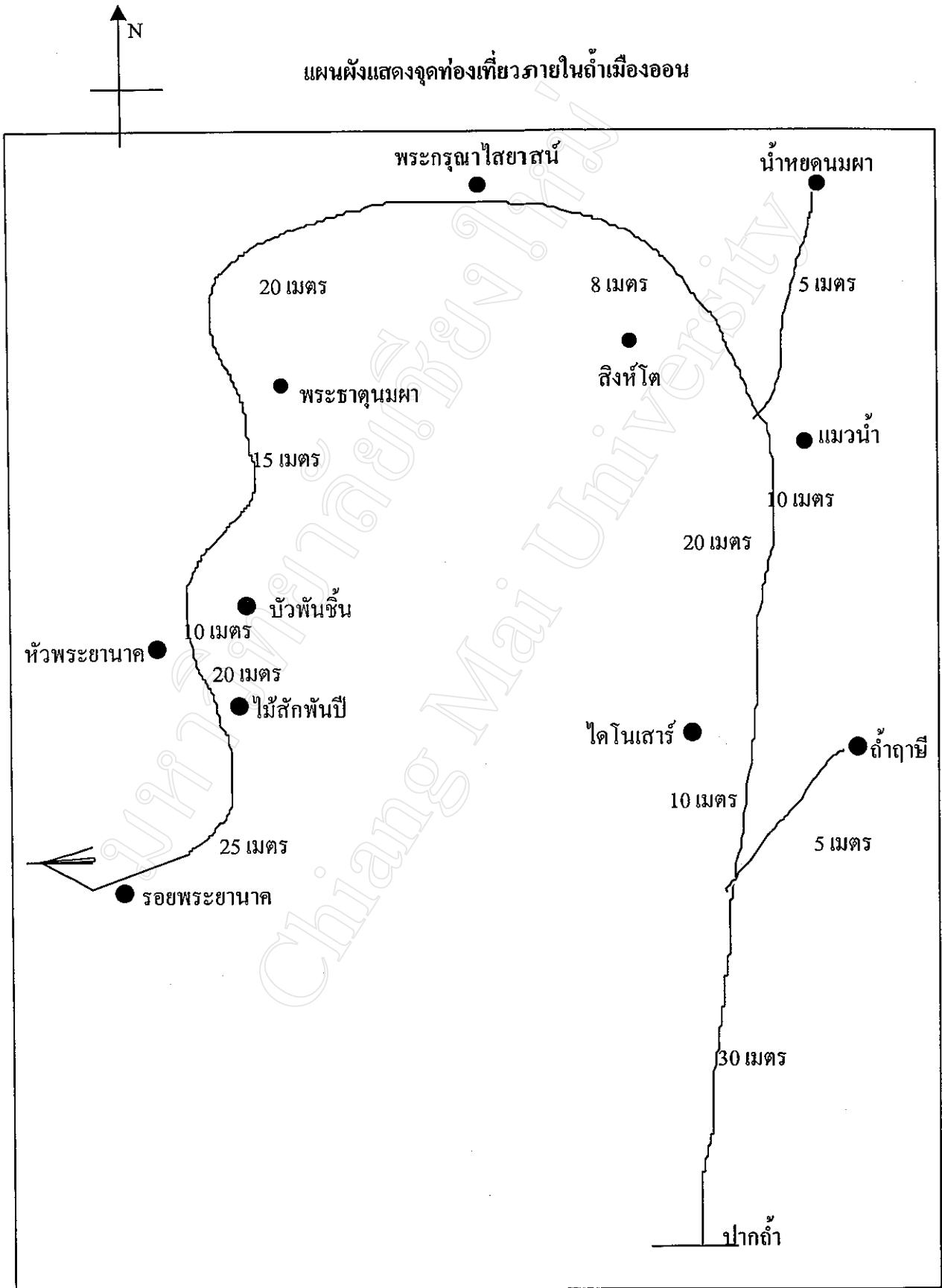
หมวดเงินงบประมาณ	คำอธิบายรายการ	งบประมาณค่าใช้จ่าย (บาท)
	12. ก่อสร้างผนังป้องกันดินพังทะลายบริเวณ หน้าผาขนาดกว้าง 40 ม. ยาว 15 ม. รวมพื้นที่ 500 ตร.ม. ๆ ละ 2,500 บาท	1,500,000
	13. สร้างราวกันตกยาว 10 ม. ๆ ละ 630 บาท	6,300
	14. ทำซุ้มประชาสัมพันธ์ขนาด 10 ตร.ม. ๆ ละ 4,000 บาท	40,000
	รวมเงินทั้งหมด	2,289,900

จากการเข้าไปศึกษาบริเวณหน้าถ้ำเมืองออน ผู้ศึกษาพบว่าได้มีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว คือ ได้ย้ายศาลาที่ขายของจำนวน 4 หลัง ซึ่งอยู่ด้านตะวันตกของลานจอดรถ (บริเวณซึ่งติดกับหน้าผา) โดยย้ายมาด้านริมขอบของลานจอดรถด้านตะวันออก ทำให้พื้นที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวมีพื้นที่กว้างขวางมากกว่าเดิม ศาลาใช้วัสดุเก่า เช่น ไม้เก่าแต่มุงด้วยสังกะสี การสร้างศาลาใช้เสาปูน ซึ่งเป็นเสาสูงโยงติดกับหน้าผาด้านล่าง การก่อสร้างก็เป็นไปตามแบบมาตรฐาน แต่การใช้สังกะสีมุงไม่เหมาะสมเพราะสังกะสีอมความร้อนและเวลาอยู่ด้านล่างมองขึ้นไปบริเวณศาลาแล้วดูไม่กลมกลืนกับสภาพภูเขาและต้นไม้ทำให้เสียทัศนียภาพไปมากเลยทีเดียว ผู้ศึกษาเห็นว่าการสำรวจ ค้นหา และการก่อสร้างทรัพยากรท่องเที่ยวบริเวณถ้ำเมืองออนนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ ชาวบ้านซึ่งศรัทธาในพระพุทธศาสนา ข้าราชการ โดยเฉพาะนายอำเภอสันกำแพง (แต่เดิมกิ่งอำเภอแม่ออนเคยอยู่ในการปกครองของอำเภอสันกำแพง พังแยกเป็นกิ่งอำเภอเมื่อปี พ.ศ. 2537) รวมทั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ซึ่งเป็นองค์กรปกครองระดับเล็กที่สุด เป็นหน่วยการปกครองที่มีพื้นฐานมาจากประชาชนในหมู่บ้าน เพราะประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านทุก ๆ 4 ปี

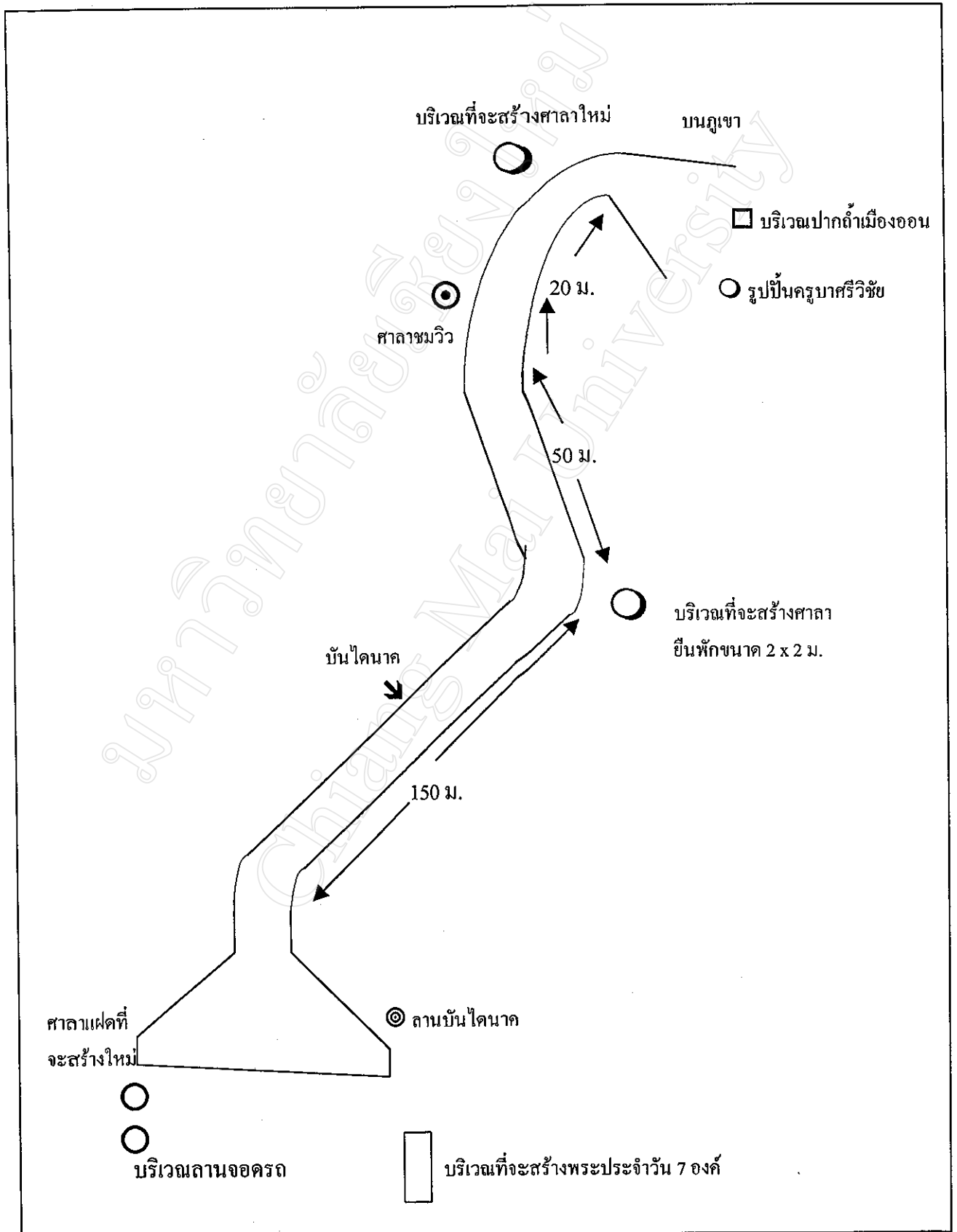
แผนผังแสดงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมกับถ้ำเมืองออน

แผนผังแสดงจุดท่องเที่ยวภายในถ้ำเมืองออน

แผนผังแสดงบริเวณที่จะก่อสร้างถึงอำนาจความสะดวกบริเวณถ้ำเมืองออน

6.10 บทบาทที่ 3 การบริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

การบริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นขั้นตอนของการจัดการที่สำคัญที่สุด การกำหนดภารกิจในการบริหารจัดการในเขตพื้นที่ขององค์กรท้องถิ่น ควรจะประกอบด้วยกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. การจัดเก็บผลประโยชน์
2. การจัดสรรงบประมาณรายจ่าย
3. การรักษากฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยว
4. การบำรุงรักษา
5. การจัดการให้บริการด้านสาธารณูปโภค

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ขอกล่าวถึงบทบาทในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) โดยจะแยกพิจารณาเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

6.10.1 การจัดเก็บผลประโยชน์

ในการจัดการจัดเก็บผลประโยชน์ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จากการเข้าเยี่ยมชมถ้ำเมืองออนนั้น มีหลายลักษณะเคยมีการจัดเก็บภาษีมีรายได้บ้างพอสมควรในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2537 บ้านสหกรณ์ 2 อยู่ในปกครองของอำเภอสันกำแพง แต่รายได้ทั้งหมดได้ถูกนำไปพัฒนาในท้องที่เขตอำเภอสันกำแพงในภาพรวมแต่ไม่ได้นำมาพัฒนาถ้ำเมืองออนเลย นายบุญทา โอนมา ผู้ใหญ่บ้าน บ้านสหกรณ์ 2 (คนปัจจุบัน) (สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2543) ได้กล่าวถึงเรื่องการจัดเก็บก่อน พ.ศ. 2539 ก่อนที่คณะกรรมการหมู่บ้านจะเข้ามาดำเนินการ ต่อมาเมื่อตนเองเข้ามาดำรงผู้ใหญ่บ้าน ได้จัดระเบียบในการเก็บเงิน โดยจำแนกออกได้ดังนี้

6.10.1.1 ค่าประมูลขายดอกไม้ ดอกไม้ที่ผู้มาท่องเที่ยวจะนำไปสักการะพระพุทธรูปในศาลาชมวิว หรือบูชารูปปั้นครุบาศรีวิชัย หรือจะนำไปบูชาพระธาตุนมพาคีตามนักท่องเที่ยวจะต้องซื้อชุดบูชาอันประกอบด้วย รูป เทียน ดอกไม้ ทำเป็นกระสวย ๆ ละ 10 บาท ผู้ที่จะมาขายดอกไม้จะต้องทำการประมูลต่อคณะกรรมการฯ โดยจะมีการแข่งขัน ผู้เสนอราคาสูงสุดก็จะได้สัมปทานไปตลอดปี ปีก่อนๆ ผู้ชนะประมูลจะต้องจ่ายคนละประมาณ 14,000 บาทต่อปี แต่ในปี พ.ศ. 2543 นี้ ผู้ชนะการประมูล ต้องใช้เงินประมูลสูงขึ้นคือ 17,000 บาท ต่อปี ปัจจุบันมีคนขายดอกไม้อยู่ 2 คน ซึ่งเป็นญาติกัน คือ นางเดือนจิตต์ บางเหมาะ และ นางอรุณี มีลี (สัมภาษณ์, 24 มีนาคม 2543) ปกติในวันธรรมดาจะขายได้วันละ 100 กว่าบาท แต่ถ้าหากเป็นวันหยุดหรือวันหยุดเทศกาลที่สำคัญจะขายได้มากกว่าปกติและมีความเชื่อว่าตนเองกำลังมีอาชีพที่อาศัยสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือ พระธาตุนมพา ก็มีความหวังว่าการประกอบอาชีพของตนเองจะรุ่งเรือง ในปีนี้มีผู้ยื่นประมูล 50 กว่าราย

6.10.1.2 ร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม

บริเวณใกล้กับลานจอดรถด้านติดหน้าผามีซุ้มทำคล้าย ๆ กระท่อมมุงด้วยหญ้าคาจำนวน 4 หลัง เชื่อมติดกัน ขนาด 4x20 เมตร ต่อมาคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ได้ย้ายซุ้มมาอยู่ด้านตะวันออก โดยทำเสาขึ้นลงไปตรงหน้าผาเป็น 5 หลัง การที่ผู้ใดจะได้มาขายของตามกระท่อมเหล่านี้ ต้องเป็นคนในหมู่บ้าน บ้านสหกรณ์ 2 และการจะได้หรือไม่ได้สิทธิ์ขายของในแต่ละปีก็ต้องจับฉลาก ในปี พ.ศ. 2543 ได้มีการกำหนดว่าผู้ที่ขายของจะต้องเสียค่าเช่าซุ้มปีละ 600 บาท มีทั้งหมด 5 ซุ้มก็จะได้ 3,000 บาท ต่อปี การจับฉลากนี้จะทำเป็นปีต่อปี นางจันทร์ดีบ ทองสุข แม่ค้าขายของ (สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2543) เล่าว่าตนเองก็เคยอยากขายของที่นั่นตลอดไป แต่ต้องทำใจเพราะได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์มาเสียก่อนแล้ว

6.10.1.3 การขายบัตรนำเที่ยว

นายบุญทา ไชยวงศ์ทิพย์ ผู้ขายบัตรเข้าชมถ้ำ (สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2543) ได้ให้รายละเอียดของค่าเยี่ยมชมถ้ำ เมื่อก่อนเดือนเมษายน 2542 จะเก็บค่าเยี่ยมชมถ้ำคนละ 5 บาท โดยบัตรที่มาจากผู้ใหญ่บ้านจะเป็นคนจัดพิมพ์ให้ต่อมาเมื่อเดือนเมษายน 2542 ทางคณะกรรมการหมู่บ้านมีความเห็นว่าควรเก็บคนละ 10 บาท ปัจจุบันได้จัดให้มีคนขายบัตร 4 คน ต่อ 1 เดือน สำหรับรายได้จากการขายบัตรจะไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท ต่อเดือน ทุก 15 วันจะต้องมีการตรวจสอบบัญชีและนำเงินเข้าธนาคาร สำหรับอัตราค่าจ้างคนขายบัตรจะจ่ายคนละ 1,000 บาทต่อเดือน รวมค่าใช้จ่าย 4,000 บาทต่อเดือน หนึ่งคนขายบัตรจะต้องเป็นคนในหมู่บ้านสหกรณ์ 2 เท่านั้น

6.10.1.4 ค่าใช้บริการห้องส้วมและลานจอดรถมอเตอร์ไซด์

ได้มีการสร้างห้องส้วมสำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ห้องสุขาดังกล่าวสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 ตามงบโครงการพัฒนาจังหวัด (คพจ.) และมีลานจอดรถสำหรับจอดรถมอเตอร์ไซด์ ของนักท่องเที่ยว ส่วนการจอดรถขนาดใหญ่จะไม่เก็บค่าธรรมเนียมในการจอดรถ มอเตอร์ไซด์คิดคนละ 10 บาท การที่ผู้ใดจะได้รับอนุญาตเป็นผู้จัดเก็บค่าจอดรถ นั้นจะต้องผ่านการประมูลโดยการจับฉลาก โดยทุกคนซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านสหกรณ์มีสิทธิ์ยื่นประมูลสัมปทานจัดเก็บบัตรจอดรถเป็นรายปี โดยกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ตั้งราคาไว้ว่าจะต้องเสียค่าประมูล 3,000 บาทต่อปี การที่ผู้ใดจะได้ถืออยู่ที่การจับฉลาก สำหรับรายได้ของผู้จัดเก็บจะได้เท่าไรต่อเดือนนั้น

อาจกล่าวได้ว่ารายได้ซึ่งเป็นผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวถ้ำเมืองออน มาจากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมตามที่ได้อ้างมาข้างต้น ถ้าหากคิดคำนวณเป็นรายปีจากค่าประมูลการขายดอกไม้รูปเทียน 17,000 บาท ประมูลร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม 3,000 บาท การประมูลจอดรถมอเตอร์ไซด์ 3,000 บาท นอกจากนี้ก็คือการขายบัตรเข้าชมซึ่งเดือนหนึ่ง ๆ จะได้ 20,000 บาท ถ้าคิดเป็นปีก็จะได้ประมาณ 240,000 บาท อาจสรุปได้คร่าว ๆ ได้ว่ารายได้จากการจัดการถ้ำเมืองออนเพื่อการท่องเที่ยวจะตกประมาณ 263,000 บาท หนึ่งที่บริเวณปากถ้ำจะมีมัคคุเทศก์จำนวน 2 คน เป็นผู้หญิง ชื่อ วิไลวรรณ กัมมา กับ วรวรรณ กัมมา (สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2543) กล่าวว่ตนเองเพิ่งได้รับหน้าที่เป็นผู้นำนักท่องเที่ยวตั้งแต่ 1 มีนาคม 2543 ได้จัดบริการไฟฉายสำหรับนักท่องเที่ยว ผู้นำนักท่องเที่ยวผู้ใดสนใจก็จะสามารถเช่าไฟฉายสำหรับส่องดูเวลาเข้าชมชมถ้ำได้ โดยคิดในอัตราราคาเช่า ขนาดใหญ่ 15 บาท ถ้านขนาดเล็ก 10 บาท ซึ่งรายได้ส่วนนี้จะไม่นำเข้าสู่ระบบบัญชี ของการจัดการถ้ำเมืองออน โดยถือว่าเป็นสิ่งที่ควรจะให้มัคคุเทศก์ เพราะว่ามีรายได้น้อยอยู่แล้ว

6.10.2 การจัดสรรงบประมาณรายจ่าย

จากการที่กล่าวมาในข้อที่ 2 เกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ทุกประเภทของการจัดการถ้ำเมืองออนเพื่อการท่องเที่ยวจะมีรายได้จากหลายแหล่ง กล่าวคือค่าประมูลขายดอกไม้ ได้ปีละ 17,000 บาท ค่าประมูลเช่าจุ่มขายอาหารและเครื่องดื่ม 3,000 บาท ค่าขายบัตรนำเที่ยวประมาณปีละ 240,000 บาท ค่าประมูลลานเช่ามอเตอร์ไซด์และห้องส้วมปีละ 3,000 บาท รวมรายได้ต่อปีประมาณ 263,000 บาท แต่การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายพอจะสรุปได้ดังนี้

6.10.2.1 ค่าประมูลขายดอกไม้ จำนวน 17,000 บาท/ปี มอบให้วัดถ้ำเมืองออน

6.10.2.2 ค่าประมูลลานจอดรถมอเตอร์ไซด์และห้องส้วมจำนวน 3,000 บาท/ปี มอบให้วัดถ้ำเมืองออน

6.10.2.3 ค่าประมูลร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 6,000 บาทต่อปี มอบให้วัดถ้ำเมืองออน

6.10.2.4 เงินค่าขายบัตร ประมาณ 240,000 บาท/ปี มีการจ่ายดังต่อไปนี้

(1) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ได้จัดสรรรายได้ให้แก่สภาตำบล (สต.)

บ้านสหกรณ์ประมาณร้อยละ 10 ของรายได้ในแต่ละเดือน บางเดือนได้ 200 บาท บางเดือน 300 บาท เคยได้สูงสุด 1,000 บาทต่อเดือน แต่ในปี พ.ศ. 2542 คณะกรรมการสภาตำบลบ้านสหกรณ์ได้มีมติไม่รับเงินร้อยละ 10 อีกเพราะเกรงข้อครหาในทางเพราะสภาตำบลก็ไม่ได้ดำเนินการ

ช่วยเหลืออะไรเลย (สัมภาษณ์ นางกชกร จันทา เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์, 25 มีนาคม 2543)

(2) ให้เป็นค่าอาหารกลางวันแก่โรงเรียนในเขตตำบลบ้านสหกรณ์ จำนวน 6 โรงเรียน โดยจ่ายเงินอุดหนุนโรงเรียนละ 1,000 บาท ต่อปี รวมจ่ายเงิน 6,000 บาทต่อปี รายจ่ายในส่วนนี้จะมอบให้เป็นรายปี (สัมภาษณ์ นายบุญทา ไชยวงศ์ทิพย์ กรรมการวัดถ้ำเมืองออน, 23 มีนาคม 2543)

(3) ค่าจ้างคนขายบัตรซึ่งมี 4 คน ต่อเดือนโดยผลัดเปลี่ยนกัน 2 คน ต่อครึ่งเดือน จะจ่ายให้เดือนละ 1,000 บาท/คน ดังนั้นจะเสียค่าคนขายบัตรเดือนละ 4,000 บาท (สัมภาษณ์ นายเป็ง ยาประสิทธิ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง, 22 มีนาคม 2543)

(4) ค่าตอบแทนมัคคุเทศก์ ซึ่งในช่วงที่ทำการศึกษาก็ได้มีการจัดระบบใหม่ ตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2543 ได้จัดให้มีผู้นำเที่ยวในถ้ำมี 2 คน ซึ่งเป็นผู้หญิง โดยจะจ่ายเดือนละ 200 บาท ต่อคน รวมจ่าย 400 บาท ต่อเดือน

(5) ค่าตอบแทนผู้จัดการถ้ำ ตั้งแต่เปลี่ยนตำแหน่งผู้บริหารถ้ำโดยผู้ใหญ่บ้านบ้านสหกรณ์ 2 ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ได้ลาออกตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2543 และคณะกรรมการหมู่บ้านได้มีมติให้นายราชันย์ กำแพงแก้ว สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ ของบ้านสหกรณ์ 2 รับหน้าที่แทน จากนั้นคณะกรรมการหมู่บ้านก็ปรับเปลี่ยนเป็นคณะกรรมการบริหารถ้ำเมืองออน โดยมีนายราชันย์ กำแพงแก้ว เป็นประธาน ชาวบ้านมักจะเรียก นายราชันย์ ว่าเป็นผู้จัดการถ้ำ ค่าตอบแทนนายราชันย์ จะได้รับ 50 บาท ต่อเดือน

(6) ค่าเงินกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน คณะกรรมการฯ จะจัดสรรเงินรายได้ร้อยละ 10 เข้าเป็นเงินกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน (กองกลางของหมู่บ้าน) รายได้เหล่านี้จะคิดเป็นรายเดือนโดยหักจากรายได้ที่ได้จากการขายบัตรในแต่ละเดือน เงินจำนวนนี้ผู้ศึกษาไม่สามารถทราบได้ว่าแต่ละเดือนในแต่ละปีได้นำเงินเข้ากองทุนเป็นจำนวนเงินเท่าใด เนื่องจากเป็นเรื่องละเอียดอ่อนผู้ศึกษาจึงไม่ได้คำตอบที่แน่ชัดเท่าใดนัก

(7) ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ค่าไฟฟ้าซึ่งใช้ในการท่องเที่ยวบริเวณถ้ำซึ่งมีไฟฟ้าเพื่อเป็นแสงสว่างสำหรับนักท่องเที่ยวจะได้เข้าเยี่ยมชมได้สะดวก ซึ่งจะจ่ายเป็นรายเดือน รายจ่ายในส่วนนี้ นายเป็ง ยาประสิทธิ์ จะเป็นผู้นำไปชำระประมาณเดือนละ 1,000 บาท เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นภาระ เพราะเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ต้องเสียมากเกินไป

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่ารายได้จากการท่องเที่ยวของถ้าเมืองออนจะมีรายได้จากการเข้าเยี่ยมชมโดยตรง ไม่มีรายได้จากด้านอื่น เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ระลึก และรายได้จากนำเที่ยว รายได้หลักก็คือรายได้จากการขายบัตรเข้าชมซึ่งเดือน ๆ หนึ่งจะได้ประมาณ 20,000 บาท ถ้าคิดคำนวณแล้วในส่วนนี้น่าจะเหลือประมาณ 10,000 บาท ต่อเดือน เท่าที่ศึกษาผู้ศึกษาไม่ได้พิจารณาในเรื่องนี้เท่าไรนัก นายนิคม สัตตนาโค พัฒนาการกิ่งอำเภอแม่ออน (สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2543) กล่าวว่าในช่วงก่อนจะมีปัญหาความไม่เข้าใจในการลงบัญชีระหว่างกรรมการด้วยกัน มีการลงบัญชีไม่แน่นอน จากการไม่เข้าใจกัน ได้นำมาสู่การจัดการรูปใหม่โดยผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการหมู่บ้านและเป็นประธานในการบริหารถ้าเมืองออนโดยตำแหน่ง ได้ลาออกจากการเป็นประธานฯ ในการบริหารถ้าเมืองออน เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2543 เนื่องจากมีการสอบถามและมีความไม่เข้าใจเรื่องเงินบริจาคซึ่งไม่มีใบเสร็จและไม่สามารถตรวจสอบได้ ซึ่ง นายมานพ ฉัตรวงศ์ ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ได้ให้ข้อสังเกตไว้ (สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2543)

จากการลาออกของผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้านได้เลือกนายราชันย์ กำแพงแก้ว สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ ของบ้านสหกรณ์ 2 โดยเข้าเป็นประธานฯ บริหารจัดการถ้าเมืองออนแทน ชาวบ้านจะเรียก นายราชันย์ ว่าเป็นผู้จัดการถ้า นายราชันย์ ได้กล่าวว่าตนเองจะไม่สนใจในเรื่องรายได้ในสมัยก่อนที่ตนจะเข้ามาดำรงตำแหน่งว่าจะมีเงินเหลือเท่าไร แต่ตนจะเริ่มต้นใหม่ โดยจะจัดระบบใหม่ (สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2543) อนึ่งจะควบคุมไม่ให้มีการนำบัตรที่ถูกซื้อเข้าเยี่ยมชมไปแล้วเวียนกลับมาขายใหม่ โดยได้ทำการย้ายซุ้มขายอาหารและเครื่องดื่มให้มาอยู่อีกฟากหนึ่งซึ่งติดกับจุดชมวิว เดิมจำนวน 5 หลัง รวมทั้งได้สร้างบอร์ดประชาสัมพันธ์อีก 1 แห่ง ซึ่งก็ได้นำเงินจากการขายบัตรมาดำเนินการทั้งหมด

6.10.3 การรักษากฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยว

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป ประเด็นที่สำคัญประเด็นหนึ่งก็คือการรักษากฎระเบียบในการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวมักจะมีคนหลากหลาย เช่น วัย ฐานะ และ ความรู้ ทำให้เกิดปัญหาหลายด้านในแหล่งท่องเที่ยว ถ้าหากไม่มีการตั้งกฎเกณฑ์ ระเบียบต่าง ๆ สำหรับให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติก็อาจจะมีผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวในแหล่งนั้นอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ สำหรับการท่องเที่ยวบริเวณถ้าเมืองออน ก็เช่นเดียวกันกับที่อื่น มีการตั้งกฎเกณฑ์สำหรับให้นักท่องเที่ยวถือปฏิบัติ กล่าวคือ ห้ามพกพาอาวุธปืน ดอกไม้เพลิงเข้ามาจุดในบริเวณถ้า ห้ามสูบบุหรี่เวลาเข้าเยี่ยมชมถ้า ห้ามนำสุราไปดื่มหรือนำอาหารไปกินกันในบริเวณถ้า ห้ามขีดเขียนฝาผนังถ้า ห้ามกระเทาะหินในบริเวณถ้า รวมทั้งห้ามทิ้งขยะในบริเวณถ้า สมัยก่อนนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม เช่น ทหาร ครูและนักเรียน จะเข้าเยี่ยมชมฟรี แต่ปัจจุบันก็จะเก็บค่าบำรุงรักษา ทั้งนี้เพื่อนำมาเป็นผลประโยชน์ของถ้า (สัมภาษณ์ นายบุญมา แก้วมาเรื่อน มัคคทายกวัดถ้าเมืองออน, 23 มีนาคม 2543)

สำหรับเวลาที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมถ้ำนั้นจะเปิดให้บริการทุกวัน โดยเปิดตั้งแต่เวลา 08.00 น. และจะปิดประมาณเวลา 17.00 น. นักท่องเที่ยวนิยมซื้อรูปเทียนไปสักการะพระพุทธรูปบริเวณศาลาชมวิวซึ่งอยู่บริเวณปากถ้ำเมืองออน มีลักษณะเป็นศาลาทกเหลี่ยม ถ้าหากนั่งบนศาลาจะสามารถมองดูทิวทัศน์ของกิ่งอำเภอเมืองออนได้อย่างชัดเจน แต่จะนำไปจุดถวายพระพุทธรูป หรือพระธาตุมผาในบริเวณถ้ำไม่ได้ อนึ่งการจะใช้กฎเกณฑ์หรือระเบียบใด ๆ ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจะต้อง มีการประชุมคณะกรรมการฯ และชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบ้านสหกรณ์ 2 ทุกครั้งเสียก่อน นายวิชา สวงวนศิลป์ ปลัดอำเภออาวุโส กิ่งอำเภอเมืองออน ให้ความเห็นว่าการจัดระเบียบหรือการตั้งกฎเกณฑ์ของคณะกรรมการฯ ยังถือว่าไม่เป็นมืออาชีพ ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร มักจะดำเนินการแบบเก่า ๆ ไม่มีแบบแผนที่แน่นอน (สัมภาษณ์, วันที่ 19 มีนาคม 2543) อาจกล่าวได้ว่าการรักษากฎระเบียบในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวถ้ำเมืองออน ยังไม่มีระเบียบที่แน่นอนและไม่เป็นมาตรฐานเหมือนกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแห่งอื่น ๆ อาจกล่าวได้ว่าการจัดการด้านนี้ยังเป็นแบบพื้น ๆ ตามภูมิปัญญาของท้องถิ่น

6.10.4 การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว

การเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมให้ตลอดเวลา เป็นเวลานานหลาย ๆ เดือน หรือว่าเป็นปี ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวไม่ว่าสภาพแวดล้อม มลภาวะ ฯลฯ เป็นต้น คณะกรรมการหมู่บ้านบ้านสหกรณ์ 2 ได้จัดการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมซึ่งอยู่ใกล้กับบริเวณถ้ำเมืองออน ก็ได้มีการบำรุงรักษากันตามสถานการณ์หรือตามสภาพของถ้ำเมืองออน จะพอกกล่าวได้คือ การรักษาความสะอาดบริเวณนอกถ้ำวันหนึ่ง ๆ คนขายบัตรจะทำความสะอาดตั้งแต่ตรงเชิงบันไดนาถ และทำความสะอาดตามบันไดนาถจนถึงครึ่งทางระหว่างปากถ้ำกับเชิงบันได และคนเก็บบัตรบริเวณปากถ้ำก็จะกวาดจากปากถ้ำลงมาผ่านศาลาชมวิวจนมาบรรจบ กับคนขายบัตรที่ทำเหมือนกัน ส่วนบริเวณลานจอดรถบริเวณริมชายของ คนขายของคนขายดอกไม้จะช่วยกันปิดกวาดและเก็บขยะ ส่วนมัคคุเทศก์จะเฝ้าดูแลตั้งแต่ปากถ้ำ ไปจนถึงด้านล่างของถ้ำตามจุดชมท่องเที่ยวทุกจุด โดยจะทำความสะอาด ปิดกวาดฝุ่น โยแมงมุม เป็นต้น นอกจากนี้จะมีคนคอยตรวจสอบทางเดินภายในบริเวณถ้ำว่ามีสภาพเป็นอย่างไร

อย่างไรก็ตามคณะกรรมการหมู่บ้านได้วางแผนพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวโดยการทูลบำรุง รักษาสภาพแวดล้อม โดยจะทำปีละ 2 ครั้ง ทุกปี คือประมาณ เดือนกรกฎาคม และเดือนพฤศจิกายน นอกจากนี้ได้มีการปลูกดอกบริเวณรอบ ๆ ถ้ำ ในปี พ.ศ. 2542 ได้ใช้เงินกองกลางจำนวน 20,000 บาท จ้างแรงงานแล้วถางสภาพแวดล้อมบริเวณรอบ ๆ ถ้ำ ในปี พ.ศ. 2543 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสหกรณ์ได้จัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อปรับสภาพลานจอดรถ

นอกจากนี้ได้มีการปลูกต้นไม้ทุกปี แต่เนื่องจากปัญหาขาดแคลนน้ำทำให้ต้นไม้รอดเพียงประมาณ ร้อยละ 70 และทุกปีจะมีการปลูกต้นไม้ซ่อมแซมอยู่เสมอ

6.10.5 การจัดการให้บริการด้านสาธารณสุขปโภค

สำหรับการบริหารด้านสาธารณสุขปโภคในบริเวณถ้ำเมืองออนนั้นมีการจัดการกันแบบพื้น ๆ ตามภูมิปัญญาของประชาชนในหมู่บ้าน กล่าวคือ จัดให้มีห้องส้วม 2 แห่ง มุงและล้อมด้วยสังกะสี โดยผู้ที่ดูแลงานจอตกรมอเตอร์ไซค์จะเป็นผู้ทำความสะอาด ส่วนไฟฟ้ามีหม้อมิเตอร์ โดยติดตั้งหลอดไฟในบริเวณถ้ำและบริเวณด้านนอกที่สำคัญ (สัมภาษณ์ นายเสาร์แก้ว แสนน้อย, 21 มีนาคม 2543) ส่วนน้ำดื่มน้ำใช้นั้นต้องนำมาจากหมู่บ้านข้างล่างขึ้นไป มีแท็งก์น้ำขนาด 400 ลิตร อยู่ใกล้ ๆ ปากถ้ำ ซึ่งในอนาคตจะต้องประปรายจากระบบประปาหมู่บ้าน บ้านสหกรณ์ 2 และมีถังเก็บน้ำใกล้ ๆ กับศาลาชมวิว อีก 3 ถัง โดยอาศัยน้ำฝนตกลงมาบนหลังคาและมีรางรินใต้น้ำลงถังอีกด้วย อาจกล่าวโดยสรุปว่าการจัดการด้านสาธารณสุขปโภคในบริเวณถ้ำเมืองออน ก็มีเท่าที่จำเป็นเหมาะสมกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน แต่ถ้าจะให้การบริการด้านสาธารณสุขปโภคที่ดีกว่านี้ควรได้มีการวางแผน กันอย่างรอบคอบรวมทั้งจัดหางบประมาณมาดำเนินการให้พอเพียง

6.11 บทบาทที่ 4 การวางแผนพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว

ในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว องค์การท่องเที่ยวสามารถที่ดำเนินการได้ด้วยตนเอง แต่การดำเนินการดังกล่าวนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) (2541, หน้า 20-21) ได้เสนอแนวทางในการดำเนินการ คือ 1) สร้างความรู้ถึงการมีส่วนร่วมโดยวางแผนร่วมกับประชาชนหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง 2) ส่งเสริมการรวมตัวและจัดตั้งองค์กรร่วมอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ 3) วางแผนที่จะทำการพัฒนา และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว สำหรับการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการพัฒนาถ้ำเมืองออน นายราชันย์ กำแพงแก้ว (สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2543) ได้กล่าวว่า โครงการแผนงานที่จะดำเนินการต่อไปในปี พ.ศ. 2543 - 2544 สรุปได้คือ

1. สร้างพระประจำวันบริเวณติดกับลานบันไดก่อนขึ้นบันไดนาค
2. สร้างศาลาแฝด 2 หลัง บริเวณเชิงลานบันไดก่อนขึ้นบันไดนาค
3. จะพัฒนาบริเวณถ้ำอีก 1 ถ้ำ ซึ่งอยู่ด้านล่างของถ้ำเมืองออน มีน้ำไหลออกจากถ้ำตลอดปี โดยจะทำสวนสุขภาพเพื่อประโยชน์ของคนในหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นที่ท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว

4. จะสร้างศาลาพักผ่อน กึ่งกลางบันไดนาคเพราะเพื่อให้คนชรา คนที่มีสุขภาพไม่แข็งแรงนักได้พักก่อนที่จะเดินขึ้นบันไดไปเยี่ยมชมถ้ำต่อ

5. จะสร้างชมวิว บริเวณปากถ้ำอีก 1 หลัง ทั้งนี้ศาลาชมวิวในปัจจุบันยังไม่พอเพียงและไม่เหมาะสม

6. สร้างถนนจากเชื่อมระหว่างถนนที่เข้ามาสู่ถ้ำเมืองออนกับถนนที่ตัดเข้าสู่ถ้ำเวียงและถ้ำแกลบ ทั้งนี้เพื่อจะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ไปเยี่ยมชมอีก 2 ถ้ำ ซึ่งมีความสวยงามมากแต่ยังไม่ได้รับการบูรณะที่ดี

7. สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวก็จะให้ผู้เฒ่าผู้แก่ทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ รวมทั้งอาจจะนิมนต์พระมาพรมน้ำมนต์เพื่อเป็นสิริมงคลแก่นักท่องเที่ยว

8. บริเวณหลังถ้ำมีพื้นที่ 500 ไร่ จะขออนุญาตสำนักงานป่าไม้อำเภอปลุกดันไม้เพื่อจัดทำเป็นป่าชุมชน

9. บริเวณห่างออกไปด้านบนถ้ำจะทำจุดชมวิว 1 แห่ง พร้อมจะบริการรถล่องสองทางไกลบริการให้นักท่องเที่ยว

10. จะเสนอให้มีการสร้างถนนที่ได้มาตรฐาน ที่เชื่อมต่อจากเขตตำบลห้วยทราย มีความยาวประมาณ 4 กม. เป็นถนนเชื่อมกับอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำพริกซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมต่อกับถ้ำเมืองออน

11. จะปรับปรุงระบบไฟฟ้าในบริเวณภายในถ้ำ ให้ปลอดภัย ปรับปรุงโดยการติดตั้งสวิทช์ที่มีลักษณะอัตโนมัติ

12. ทำซุ้มขนาดใหญ่ บริเวณสามแยกจากถนนสายคอนจัน - ห้วยแก้ว เพื่อให้สะดวกต่อนักท่องเที่ยว

13. จัดการให้รถนักท่องเที่ยวจอดบริเวณลานวัดถ้ำเมืองออนซึ่งอยู่ข้างล่างโดยจะให้มีการรับส่งจากที่จอดรถมาถึงบริเวณถ้ำ

14. จะทำถนนคอนกรีตขยายไหล่ทางออกไปข้างละ 2 เมตร เพื่อความสะดวกให้รถสัญจรไปมาได้สะดวก

15. ปลูกดอกไม้ สองข้างทางจากถนนสายใหญ่จนมาถึงบริเวณถ้ำ

16. จะมีการปรับปรุงถ้ำเวียง ซึ่งอยู่ใกล้ๆ มีความสวยกว่าถ้ำเมืองออน แต่ไม่มีทางขึ้นเนื่องจากต้องใช้งบประมาณมาก

นอกจากนี้จะได้จัดระบบการบริหารขึ้นใหม่หลายประการ เช่น จะให้มีคนขายบัตรและคนตรวจบัตรจาก 4 คนต่อเดือน เป็น 6 คนต่อเดือน จะเห็นได้ว่าการวางแผนของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นการวางแผนที่ไม่ได้จัดไว้เป็นเอกสาร เพียงแต่คิดว่าจะทำอะไรเท่านั้นไม่ได้คิดคำนวณว่าจะทำอะไรก่อนหลัง ใช้งบประมาณเท่าไร และจะใช้เวลาดำเนินการเท่าไร

ถ้าหากจะให้การวางแผนพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปในทางพึงประสงค์ควรมีการวางแผนเป็นระบบโดยคณะกรรมการหมู่บ้านเอง

6.12 บทบาทที่ 5 การบริหารและการจัดการด้านสวัสดิภาพ และความปลอดภัย

การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้ประสบความสำเร็จอย่างดียิ่ง นอกจากให้ความสำคัญด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การสำรวจและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ การวางแผน การกองทุนและการตลาด รวมถึงลดจรรยาบรรณการท่องเที่ยวที่กล่าวแล้วก่อนหน้านี้ อีกสิ่งหนึ่งที่ไม่อาจมองข้ามได้คือ การจัดการด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพย่อมสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวในการเข้าไปเที่ยวชม ผลที่เกิดตามมาคือ มีนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการมากขึ้นทำให้ท้องถิ่นมีรายได้มากขึ้นจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ตรงกันข้าม แหล่งท่องเที่ยวใดก็ตามที่ไม่มีมาตรการใด ๆ เลยในการจัดการด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว ผลในทางตรงกันข้ามกับที่กล่าวแล้วข้างต้นย่อมเกิดขึ้นกับท้องถิ่น เช่นกัน โดยการรักษาความปลอดภัยจากโจรสลัด ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ความปลอดภัยจากสัตว์และพืชในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากการหลงทางและความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้ได้พบว่าการจัดการด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย สรุปได้ดังนี้คือทุกวันเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2 นาย จากสถานีตำรวจกิ่งอำเภอแม่อนจะเดินทางเข้ามาบริเวณถ้ำเมืองออน โดยจะมาตรวจเช็คตู้เสนอความเห็นพร้อมจดบันทึกในการมาตรวจสถานที่ผู้ดังกล่าวชาวบ้านเรียกว่าตู้แดง เพราะมีลักษณะแบบตู้จดหมายสีแดง โดยเดินทางมาตรวจเวลา 11.00 น. สำหรับในช่วงเทศกาล มีนักท่องเที่ยวมากก็จะมีกรวางแผนโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยจัดตั้งเวรยามดูแลความสงบเรียบร้อย สำหรับการท่องเที่ยวภายในถ้ำได้แนะนำให้นักท่องเที่ยวจับยี่ดราวบันไดถ้าหากเกิดไฟฟ้าดับ ได้มีข้อเสนอให้นักท่องเที่ยวอยู่กับที่และให้รอคนเก็บแบตเตอรี่ทั้งหมดที่คุกเทศก์จะเดินทางไปรับให้ขึ้นมาจากถ้ำ สำหรับการป้องกันไฟฟ้าซึ่งเกิดขึ้นทุกปี ทุกปีจะทำแนวกันไฟ ถ้าเกิดไฟไหม้จะถูกลามมาใกล้บริเวณแหล่งท่องเที่ยวก็จะแจ้งให้หน่วยอนุรักษ์ไฟฟ้าซึ่งตั้งอยู่ตำบลออนกลางให้มาทำการดับไฟ โดยชาวบ้านจะทำการช่วยเหลือบ้าง สำหรับในอนาคตจะจัดให้มีเจ้าหน้าที่กู้ภัย คู่มือและเวรยามคอยตรวจสอบ

6.13 สรุปผลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตามแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเอกสารชุดที่ 2

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการถ้ำเมืองออนเพื่อการท่องเที่ยว โดยกำหนดการสอบถามประชาชนในหมู่บ้านและนักท่องเที่ยว จำนวน 5 ราย โดยในการวางแผนครั้งแรกผู้ศึกษาจะทำการสอบถามจากประชาชนในหมู่บ้านที่ไปเที่ยวบริเวณถ้ำ จำนวน 2 คน และนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างถิ่น เช่น ต่างอำเภอ ต่างจังหวัด อีก 3 คน รวม 5 คน แต่จากการศึกษามาแล้วในบทที่ 6 ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ประชาชนผู้นำและข้าราชการที่เกี่ยวข้องมาแล้วจำนวน 31 ราย ทำให้ได้ข้อมูลด้านต่าง ๆ อย่างครอบคลุมหลายประเด็นแล้ว จึงได้ตัดสินใจใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นเอกสารชุดที่ 2 ทำการสอบถามนักท่องเที่ยวต่างถิ่นที่มาเที่ยวบริเวณถ้ำแทน ซึ่งแต่เดิมกำหนดใช้แบบสอบถามจำนวน 5 ชุด เพื่อสอบถามนักท่องเที่ยว 5 ราย แต่เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาต่าง ๆ เท่าที่จะมากได้ จึงทำการสอบถามนักท่องเที่ยว จำนวน 7 ราย ซึ่งเกินจากที่กำหนด 2 ราย ผลของการศึกษาในเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวบริเวณถ้ำเมืองออน มีดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตาราง 11 แสดงเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวน	หมายเหตุ
ชาย	2	
หญิง	5	
รวม	7	

นักท่องเที่ยวเป็นชาย 2 คน และอีก 5 คนเป็นผู้หญิง

ตาราง 12 แสดงสถานภาพการสมรสของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพการสมรส	จำนวน	หมายเหตุ
- สมรส	3	
- โสด	2	
- หม้าย	-	
- หย่า	-	
- อื่น ๆ	2	นักบวช
รวม	7	

นักท่องเที่ยงที่มาเที่ยวเป็นนักท่องเที่ยงมาจากอำเภอสันกำแพง 2 ราย จังหวัดภูเก็ต 1 ราย และจังหวัดหนองคาย 4 ราย แยกตามสถานภาพสมรสเป็นการสมรส 3 ราย โสด 2 ราย เป็นนักบวช 2 ราย

ตาราง 13 แสดงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

ช่วงอายุ	จำนวน	หมายเหตุ
20 - 30 ปี	2	
30 - 40 ปี	1	
40 - 50 ปี	3	
50 - 60 ปี	-	
60 - 70 ปี	1	
รวม	7	

ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในช่วงอายุ 20 -30 ปี จำนวน 2 ราย อายุ 30 - 40 ปี จำนวน 1 ราย อายุช่วง 40 - 50 ปี จำนวน 3 ราย และอายุ 60 - 70 ปี จำนวน 1 ราย

ตาราง 14 แสดงระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ระดับการศึกษา	จำนวน	หมายเหตุ
- ไม่จบประถมศึกษา	-	
- ประถมศึกษา	1	
- มัธยมศึกษา	2	
- อุดมศึกษา	3	
- อื่น ๆ ระบุ	1	ปริญญาเอก
รวม	7	

ระดับการศึกษาจบประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ราย จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ราย และจบปริญญาตรี 3 คน และปริญญาเอก 1 ราย

ตาราง 15 แสดงถึงอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประเภทอาชีพ	จำนวน	หมายเหตุ
- รับราชการ	-	
- ค้าขาย	1	
- เกษตรกร	2	
- รับจ้าง	-	
- อื่น ๆ (ระบุ)	4	ครูโรงเรียนเอกชน
รวม	7	

ผู้ตอบแบบสอบถามมีอาชีพค้าขาย 1 ราย อาชีพเกษตรกร 2 ราย และอีก 4 ราย มีอาชีพเป็นครูโรงเรียนเอกชนที่จังหวัดหนองคาย คือ โรงเรียนเซนต์ปอลส์ อ.เมือง จ.หนองคาย

ตาราง 16 รายได้ของครอบครัวผู้ตอบแบบสอบถาม

จำนวนรายได้ต่อเดือน	จำนวน	หมายเหตุ
- ต่ำกว่า 3,000 บาท	-	
- 3,001 - 6,000 บาท	1	
- 6,001 - 9,000 บาท	1	
- 9,001 - 12,000 บาท	-	
- 12,001 - 15,000 บาท	3	
- อื่น ๆ (ระบุ)	2	เป็นนักบวชไม่มีเงินเดือน
รวม	7	

รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ระหว่าง 3,001 - 6,000 บาท จำนวน 1 ราย 6,001 - 9,000 บาท 1 ราย 12,001 - 15,000 บาท จำนวน 3 ราย และเป็นนักบวชไม่มีเงินเดือนอีก 2 ราย

ส่วนที่ 2 ทศนคติ ความเห็นเกี่ยวกับการจัดการอำเภอองอนเพื่อการท่องเที่ยว

ตาราง 17 แสดงถึงความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถาม คิดว่าข้อใดมีประโยชน์มากที่สุด
จากการท่องเที่ยวบริเวณอำเภอองอน

ประเภทประโยชน์	จำนวน	หมายเหตุ
- ทำให้คนในหมู่บ้านมีงานทำมากขึ้น	-	
- ทำให้คนในหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น	1	
- ทำให้หมู่บ้านของท่านเจริญขึ้น	-	
- ทำให้คนในท้องถิ่นได้รับรู้วิทยาการใหม่ๆ	2	
- ทำให้มีการฟื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี	4	
รวม	7	

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากคือ 4 ราย มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวอำเภอองอนมีประโยชน์ในด้านการฟื้นฟูศิลปประเพณี วัฒนธรรม ประเพณี อาจสืบเนื่องเพราะว่าการสืบทอดเกี่ยวกับการเคารพนับถือพระรัตนมุนีที่มีความเกี่ยวพันกับลัทธิความเชื่อทางศาสนาพุทธ อีก 2 ราย คิดว่าทำให้หมู่บ้านได้รับรู้หรือได้รู้การจัดการท่องเที่ยวด้วย และอีก 1 ราย คิดว่าทำให้คนในหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม

ตาราง 18 แสดงความคิดเห็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่า Thornton เกี่ยวบริเวณถ้ำเมืองออน ทำให้เกิดปัญหา

สภาพปัญหาที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ชุมชน	จำนวน	หมายเหตุ
- ทำให้คนในหมู่บ้านใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมากขึ้น	-	
- ทำให้คนในหมู่บ้านแตกแยกความสามัคคี	-	
- ทำให้หมู่บ้านเกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น	-	
- ทำให้สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป	6	
- ทำให้วัฒนธรรมของท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป	1	
รวม	7	

สำหรับปัญหาที่คิดว่าก่อให้เกิดปัญหาแก่ชาวบ้าน ก็คือทำให้สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปเพราะต้องปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงคือต้องต้อนรับนักท่องเที่ยว มีผู้ให้ความเห็นประเด็นนี้จำนวน 6 ราย และมี 1 ราย คิดว่าทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป

ตาราง 19 แสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม คิดว่าปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวของถ้ำเมืองออน คืออะไร

ประเภทปัญหา	จำนวน	หมายเหตุ
- ไม่มีป้ายบอกเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยวดีพอ	3	
- ไม่มีระบบสาธารณูปโภค เช่น ห้องน้ำ ห้องส้วม ดีพอ	3	
- ไม่มีระบบกำจัดขยะมูลฝอย น้ำเสีย	-	
- เส้นคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก	1	
- อื่น ๆ (ระบุ)	-	
รวม	7	

นักท่องเที่ยวจำนวน 3 ราย เสนอความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวไม่มีป้ายบอกชี้ทาง อีก 3 ราย เห็นว่าระบบสาธารณูปโภคไม่ดีพอ อีก 1 ราย เห็นว่าการคมนาคมไม่สะดวก

ส่วนที่ 3 ความเห็นที่ต้องการให้มีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวบริเวณถ้ำเมืองออน

ส่วนในความคิดเห็นด้านอื่นของนักท่องเที่ยวนั้น ได้มีความเห็นว่าลานจอดรถคับแคบ ไม่สามารถจอดรถได้มากกว่าที่เป็นอยู่ คือ สามารถออกได้เพียง 7 - 8 คันเท่านั้น ส่วนทัศนียภาพนั้นควรมีการปรับปรุงโดยการปลูกต้นไม้ในบริเวณรอบ ๆ ถ้ำ บริเวณลานจอดรถ บริเวณริมข้างทาง ตั้งแต่สามแยกถนนสายใหญ่ สำหรับร้านขายดอกไม้ธูปเทียนน่าจะจัดให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ โดยปรับปรุงให้เป็นสัดส่วนจัดให้สวยงาม ส่วนร้านค้าควรมีการจัดให้เป็นสัดส่วนโดยการปรับปรุงการตั้งร้านรวมทั้งคุณภาพของอาหารที่ขายด้วย มีบางส่วนต้องการให้มีการปรับปรุงบันไดนาถ ให้กว้างกว่าที่เป็นอยู่ ปรับปรุงให้มีสภาพสวยงามน่าดู นอกจากนี้การจัดการด้านสาธารณสุขปโภค เช่น ห้องน้ำ ห้องส้วม น้ำดื่ม ยังไม่มีการจัดการที่ดีพอ ควรมีการปรับปรุง ถ้าหากดำเนินการตามที่กล่าวก็จะทำให้การท่องเที่ยวบริเวณถ้ำเมืองออน เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและคาดว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดให้ประชาชนมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่